

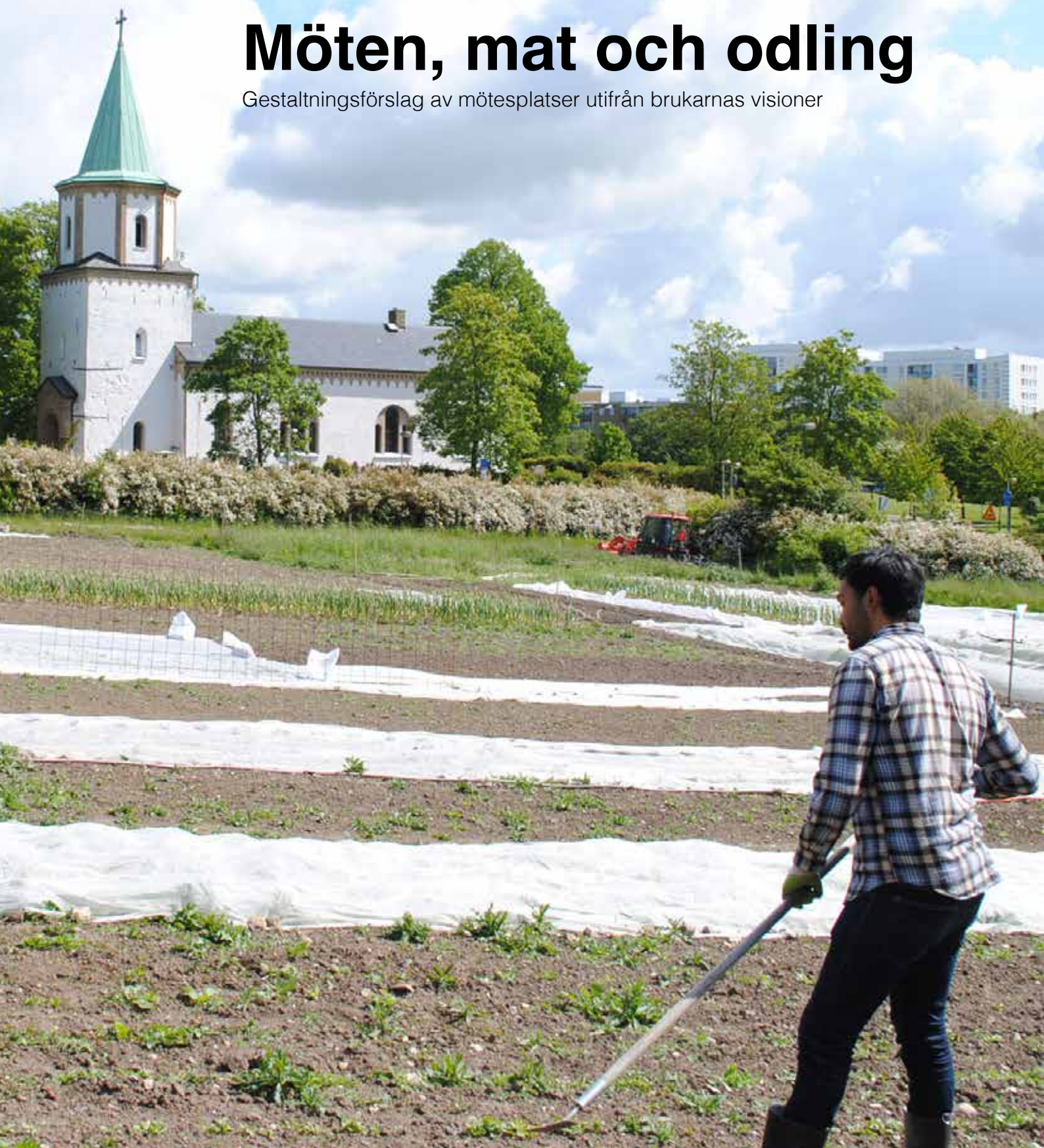
Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Institutionen för stad och land

Andreas Östlund
Avdelningen för landskapsarkitektur
Examensarbete vid landskapsarkitekt-
programmet, Uppsala 2016

Möten, mat och odling

Gestaltungs-förslag av mötesplatser utifrån brukarnas visioner

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap

Institutionen för stad och land, avdelningen för landskapsarkitektur, Uppsala

Examensarbete för yrkesexamen på landskapsarkitekturprogrammet

EX0504 Självständigt arbete i landskapsarkitektur, 30 hp

Nivå: Avancerad A2E

© 2016 Andreas Östlund, e-post: andreas.erik.ostlund@gmail.com

Titel på svenska: Möten, mat och odling - Gestaltningförslag av mötesplatser utifrån brukarnas visioner

Title in English: Meetings, food and city cultivation - Design Proposal for meeting points on the basis of users' visions

Handledare: Madeleine Granvik, SLU, institutionen för stad och land

Examinator: Per G. Berg, SLU, institutionen för stad och land

Biträdande examinator: Marina Queiroz, SLU, institutionen för stad och land

Omslagsbild: Andreas Östlund, 2015

Foton och illustrationer: Av författaren om inget annat anges

Upphovsrätt: Samtliga bilder/foton/illustrationer/kartor i examensarbetet publiceras med tillstånd från upphovsman

Originalformat: A4

Nyckelord: stadsodling, medborgarmedverkan, omgestaltning

Online publication of this work: <http://epsilon.slu.se>

FÖRORD

Det här är mitt examensarbete på landskapsarkitekturprogrammet vid SLU, Ultuna. Jag har under studierna till landskapsarkitekt ökat mitt intresse för odling och växter vilket har gjort mig medveten om att något behöver göras för att skapa en hållbar framtid. Jag är intresserad av att se vad som kan göras och om stadsodling kan vara en del av en mer hållbar utveckling. Det har varit roligt och utvecklande för mig att upptäcka en ny värld och att träffa alla människor som håller på med stadsodling i Malmö.

Tack till min handledare Madeleine Granvik. Tack Lena Friblick. Tack till alla stadsodlare som jag har fått intervju och det fina bemötandet jag fick av er i Malmö. Tack Silvia för idén till layouten. Tack till familj och vänner som under arbetet har fått mig att vilja skriva lite till. Tack Pauline för att du alltid finns vid min sida.

Andreas Östlund
Uppsala 2015

SAMMANDRAG

Stadsodling är en trend som ökar i popularitet och kan bidra med många olika positiva effekter på samhället och klimatet. Stadsodling kan vara ett sätt att öka kulturella, sociala, ekonomiska och ekologiska värden för en mer hållbar utveckling. Som landskapsarkitekt kan man använda detta sätt att planera för ett mer hållbart samhälle.

Syftet med arbetet var att genom en fallstudie belysa stadsodlingens betydelse för hållbar utveckling. Målen var dels att fallstudien skulle resultera i en gestaltning över området dels att ta del av brukarnas syn på platsen. Tanken var att utifrån de idéer som framkom i intervjuer fick jag i rollen som landskapsarkitekt ett underlag för att ta fram visioner för hur området kan utvecklas.

Botildenborg och Västra Skrävlinge tillhör en stadsodling som är en del av projektet Stadsbruk Malmö, ett projekt som drivs av SLU, Malmö stad och Xenofilia. Odlingen är kommersiell och uppdelad mellan företagare som har olika affärsidéer med sin odling. Vid Botildenborg finns ett tegelhus från förra sekelskiftet med en trädgård från samma tid som är tänkt att ha olika funktioner för Stadsbruk.

Gestaltningen av platsen är en helhetslösning som utgår från aktörernas olika visioner, tolkade av mig. Till hjälp för att förvalta deras visioner har jag haft teoretiskt stöd och flera referensprojekt som har legat till grund som inspiration till gestaltningen. Referensprojekten är från Paris och Berlin. De har visat på hur stadsodling genererar hållbara lösningar, exempelvis sociala mötesplatser och ekologiskt tänk.

ABSTRACT

The aim of this thesis is to make a case study of the cultivation areas Botildenborg and Västra Skrävlinge in Rosengård, Malmö. The case study has resulted in a proposal of the development of the area. I wanted to examine how the users of the place want it to develop and how I as a landscape architect can convert their ideas into a holistic and sustainable design of the area.

The question this study seek to answer is: How can Botildenborg and Västra Skrävlinge develop based on knowledge and visions from people who is familiar with the place?

Urban gardening is something more than just gardening. I believe it is a search for a purpose and to seek a way to make a difference. Urban gardening has become something trendy. Often is urban gardening done together with other people, so called community gardening. You meet people while you garden, that represent social, biological, economical and cultural aspects in sustainable development of the city.

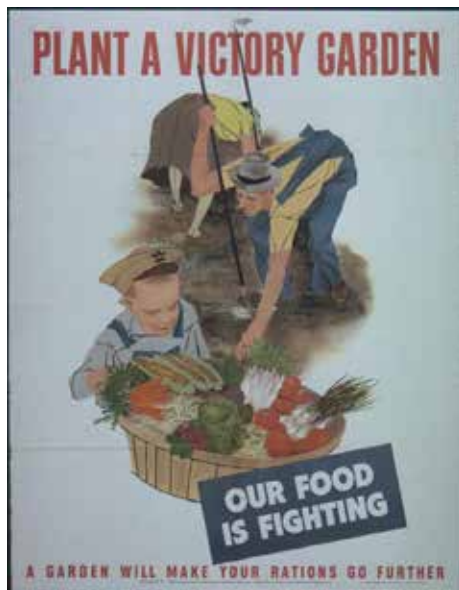
Methods

Literature Studies were made of relevant books and works of students representing different professions while they were researching different aspects of urban gardening.

Respondents were interviewed answering 4 questions:

1. How do you want the area Botildenborg and Västra Skrävlinge to be developed?
2. What are your plans for your gardening spot?
3. Do you gardeners help each other co-operate in some way?
 - If yes, how?
 - If no, do you think it would be favorable with a community garden association or some other type of co-operation?
4. What would you think if a part of the gardening area in Botildenborg and Västra Skrävlinge would develop into a park which is open for others to develop their own garden in?

Studies of the site were done and the following present aspects were inspected:

Vegetation, Materials, Circulation, Climate, Idea/concept.

From the results of the interviews and the studies of the site, the program for the proposal was produced. The proposal was then designed on three levels as firstly as an illustration plan; then as principles which are solutions based on different visions from the respondents but where the place was not defined. Lastly a design for a herb garden was presented, where the place is defined and as well as a more developed, detailed solution of a vision from the respondents.

Background

History of urban gardening

While studying the book "The hungry city" by Carolyn Steel I referred to the history of urban gardening from the perspective: *city connected with food*. The development of structures are deeply connected with the development of producing food throughout history. When man learned to grow grains they also settled down and built the first settlements in 8000 B.C. in Mesopotamia - modern Iraq. When trading with food, it gave the first empires also great advantage conquering the sea. The greek islands had the biggest fleet and could conquer far bigger empires like Persia. In the Roman empire, they controlled vast areas of farmlands and Rome

grew to a population of 1 million inhabitants. First in the 19th century a city would have the same amount of inhabitants - enabled by the industrial revolution when agriculture developed and transporting food on railways into cities. More people were urbanized and left the rural country and began working in the cities. From that point more people have been urbanized when food were transported from all over the globalized world of today. Urban gardening is an attempt to connect city with farming once again.

Field trips

Three community gardens were visited in central Paris in June 2015. They are examples of gardens in the project *Jardins Partagés* which sought to offer more green areas in Paris. They are all taken care of by people that live near the gardens.

2. Prinzessinnengärten was visited in central Berlin in June 2014. It is a site in Kreuzberg with a community garden with a café/restaurant, where all the cultivation are made above ground because of the polluted soil.

Urban gardening as a phenomenon and concept

World situation today

In a world where global warming and climate changes are happening, more than half of the population lives in cities. Peak oil is the point in time when the maximum crude oil production is reached, after which it will decline until it practically run out. For example Havanna, the capital of Cuba, reached their national peak oil and had to be self-sufficient when the Soviet Union collapsed because almost all trade was with the Soviet Union. The stores and the food supplies decreased, so they started to grow their own food.

Organic farming means to use natural resources in a sustainable way, the soil is improved by organic matter over time and chemical pesticides and fertilizers are not used. To cultivate locally instead of importing food reduces the use of energy.

Urban agriculture can contribute to the recreation, where manual labor, rehabilitation of such burnout disease or job training can contribute to better

overall health. Cultivation can contribute to a stronger community in the area where the affinity to neighbors becomes stronger, meetings occur between all kinds of people through common interests and employment. This contributes to greater security as more people move in into the area and a greater respect develops that reduces destruction and littering.

Urban agriculture is often developed on land that is not used, and thus can provide economic usability in places of leftover spaces in the city. Local cultivation can generate direct sales on the local market, further explains Queiroz(2009), without intermediaries in the sale of goods which will be cheaper for restaurants and may result in a closer relationship between supplier and customer.

Urban farming as a concept

In my definition, I assume that urban farming is collective farming in either large or small scale, from the balcony box to the fields in peri-urban areas. An assumption is that urban farming is done in the context of several people working

together or in close proximity. Other values includes in the definition is that there is a social interaction between urban farmers and that the farms are commercial and ecological .

Malmö

Malmö is the third biggest city in Sweden and is situated in the country's south end. It is a city with many ethnic cultures, people with diverse backgrounds and heritages. Because of this Malmö is often described as a continental city.

The area for the case study is located in Rosengård, in the eastern part of Malmö and consist of the croplands Västra Skrävlinge, Botildenborg and the garden of Botildenborg. The farm house Botildenborg has a brick-cladded facade and was built in the late 19th century.

Results

Interviews

1. How do you want the area Botildenborg and Västra Skrävlinge to be developed?

The visions from the respondents were about how to connect people to each other through food and gardening.

2. What are your plans for your gardening spot?

There are ideas of meeting places and possibilities to meet, but also places to sell products from the croplands. In Botildenborg garden: a herb garden, playground and an outdoor café were proposed.

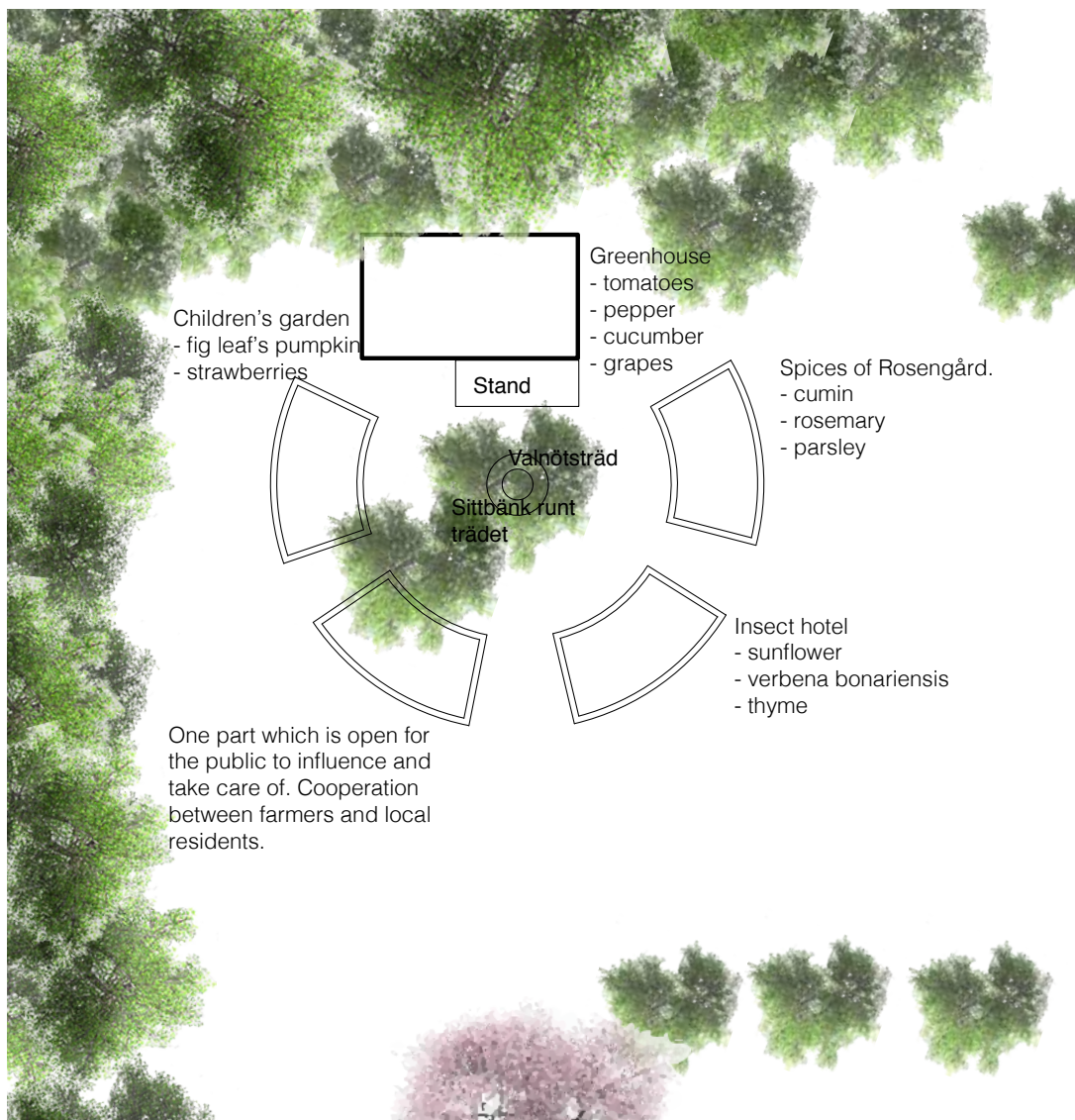
3. Do you gardeners help each other co-operate in some way?

- If yes, how?

- If no, do you think it would be favorable with a community garden association or some other type of co-operation?

The gardeners all co-operate, but there could be improvements and the interaction between all involved in Stadsbruk could be better.

4. What would you think if a part of the gardening area in Botildenborg and Västra Skrävlinge would develop into a park which is open for others to develop their own garden in? Almost all seems positive to a non profit area where people in the

neighborhood are able to farm. The problem which many see is how it will be implemented in the present concept.

Studies of the site

I watched what was on the site during two days in May, and the categories I inspected was *nature* and *vegetation*, *materials*, the *circulation of the site*, *climate* and the site's "*idea*" (if there is a concept which appears during the day).

Proposal

The proposal of the development of the area was developed from the interviews and the studies of the site.

An illustration plan was produced for the areas Botildenborg and Västra Skrävlinge, where the social meeting places are the following. A playground in the garden; an outdoor seating for the café/restaurant; a ground for playing petanque; a pop up-café. Those

four places were outlined in principle but not defined in detail. The fifth of the meeting places is the *herb garden*, which is a more developed proposal and it is designed to fit the site where is located. The herb garden has a global concept - spices that is used in cuisines from all over the world. A meeting place for different ages of ethnic cultures in the city center. Some few pallet collars can be organized for children, where they will try to grow some simple quickly growing crops. A non-profit site is also proposed for connecting with the local residents.

Discussion

In this work, I have used the ideas of others to design a place that I had not visited before. The goal was to teach me what urban farming is, see what users and those who know the area want to change. It has been fun and challenging to try to manage other people's ideas and visions.

The area can be developed to become a place that according to Lena Friblick can become a meeting place for food and people. The conditions for it has been in this work attempted to be obtained through interviews with those who use the site and are involved in the project, Stadsbruk Malmö. By doing so, I got a base to stand on, and it did this work more concise and meaningful when I'll pass other people's voices and opinions.

The interviews have been very helpful and I have known that the work was meaningful, but also a great responsibility. Respondents have future dreams and visions about how this place can be. However, I have

known that the work has been overwhelming since it is extremely difficult to convey the ideas of others. I have been aware that I constantly interpret the answers based on myself. The future for urban gardening I think is bright and I think it can be a part of a more self-conscious society and a sustainable one.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Inledning	12
2. Bakgrund	20
3. Stadsodling som fenomen och begrepp	28
4. Malmö	34
5. Resultat: Kontextbaserad kunskap - Intervjuer och platsanalys	40
6. Gestaltning: Botildenborg och Västra Skrävlinge	48
7. Diskussion	62
8. Källförteckning	68
9. Bilagor	72

1

INLEDNING

INLEDNING

I samma stund som världen urbaniseras allt mer väljer allt fler människor att odla tillsammans i stadsodlingar runt om i världen. Att stadsodling är en trend just i vår tid beror på flera faktorer. Individualisering och ökad ensamhet samt en starkare urbanisering bidrar till människors allt starkare vilja att odla tillsammans. Att söka alternativa sätt att få fram mat är också ett motiv för att vilja odla själv för att vara säker på hur maten framställs och att kunna påverka klimathotet i sin vardag.

Jag har valt att arbeta med en fallstudie i Botildenburg och Västra Skrävlinge i Malmö, som är en plats för en aktiv stadsodling. Den är kommersiell och drivs av ett företag som heter *Xenofilia* i samarbete med Malmö stad och SLU under namnet *Stadsbruk*. De olika aktörer som samarbetar i Stadsbruk har kontaktats och intervjuats. Intervjuerna har sedan legat till grund för gestaltningen av nya sociala mötesplatser i Botildenburg och Västra Skrävlinge.

1.1. Arbetets syfte och mål

Syftet med examensarbetet var att jag vill veta mer om hur stadsodling kan bidra till hållbar utveckling. Arbetet är en fallstudie i området Botildenberg och Västra Skrävlinge i Malmö. Fallstudien består av att studera stadsodling som ett sätt för att bidra till hållbar stadsutveckling och att kunna gestalta ett område utifrån andras idéer och visioner. Målet är att lära mig vad stadsodling är, se vad brukarna och de som känner till området vill ha för förändringar. Målet är också att förvalta andras idéer och visioner i en gestaltning som ska vara ett område där hållbara värden beaktas.

Frågeställning: Hur kan Botildenberg och Västra Skrävlinge utvecklas utifrån olika aktörers kunskap och visioner om området?

Hypotesen är att social hållbarhet är en del av arbetet för att få Botildenberg och Västra Skrävlinge till en mötesplats och att människor som känner till platsen kan dela med sig av sin kunskap. Gestaltning enligt Statens konstråd innebär: (Lindholm, A. et al 2014)

”Hur offentliga miljöer gestaltas är en komplex fråga. Det handlar inte bara om arkitektur eller konst utan lika mycket om platserns historia och kulturvärden samt hur planerings- och byggprocesser regleras. Gestaltningen av offentliga miljöer måste också anpassas till miljöernas funktion och användning. Huruvida en offentlig plats fungerar väl eller inte avgörs av i vilken utsträckning den brukas och uppskattas av medborgare och olika samhällsaktörer.”

1.2. Metod

Litteraturstudier

Arbetet började med att en litteraturstudie av publicerat material relevant för området genomfördes. Sökningen skedde på bibliotek och via sökmotorer som Google. Sökorden var stadsodling, urban odling, urban farming (agriculture) och hållbar utveckling. Dessa sökord valdes för att få en bred uppfattning om vad som associeras med dessa fyra begrepp. Vad skiljer till exempel stadsodling och urban farming åt? Både engelska och svenska begrepp används i uppsatser och sökningen användes för att se trender i hur begreppen laddas för att se om det är nyanser av samma fenomen. Vad gäller hållbar utveckling söktes definitioner för begreppet och bakgrundsfakta när det lyftes i politik på världsnivå.

Urvalet av litteratur skedde genom att söka igenom till exempel olika studentarbeten, rapporter, vetenskapliga paper inom olika professioner som har olika vinklingar på stadsodling med temat hållbarhet (social, kulturell och ekologisk).

Nedan presenteras de frågor som ställdes till den utvalda litteraturen och källorna som ansågs svara på dem (för vidare information, se sida 68 för källförteckning):

Hur ser världsläget ut idag vad gäller klimatförändringarna och maten?

Andersson, D. et al. (2015) Nu krävs kraftfulla åtgärder mot nötkött och flygresor.

Queiroz, M. (2009) Urban agriculture/Agricultural urbanity : om stadsodling, urban och peri-urban agrikultur, för en mindre klimatbelastande och energikrävande matproduktion.

Steel, C (2008) Hungry city: How Food Shapes Our Lives.

Hur har odling i staden utvecklats genom tiderna?

Steel, C (2008) Hungry city: How Food Shapes Our Lives.

Vad är de bakomliggande drivkrafterna till stadsodling?

Danielsson, S. (2014) Konsten att odla staden - handbok i stadsodling.

Lipschütz, M. (2010) Den urbana lustträdgården - En explorativ studie om stadsodlandets drivkrafter.

Uppsala kommun (2014) Inspirationsguide för dig som vill odla i Uppsala.

Hur kan stadsodling fungera som verktyg för hållbar stadsutveckling?

Danielsson, S. (2014) Konsten att odla staden - handbok i stadsodling.

Eriksson, E. (2014) Stadsodling, en social mötesplats? En fallstudie av Matparken i Skarpnäck.

FAO: FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation (2015a)

Productions systems - Urban and periurban agriculture (UPA).

Lipschütz, M. (2010) Den urbana lustträdgården - En explorativ studie om stadsodlandets drivkrafter.

NE (2015) Hållbar utveckling.

Queiroz, M. (2009) Urban agriculture/Agricultural urbanity : om stadsodling, urban och peri-urban agrikultur, för en mindre klimatbelastande och energikrävande matproduktion.

UN-Habitat (2010) A message for World Habitat Day.

Hur ser stadsodling ut utomlands?

Danielsson, S. (2014) *Konsten att odla staden* - handbok i stadsodling.

Egnor, T. (2009) *Ett grönt Paris* - om den hållbara staden och förändringar i stadslandskapet.

Prinzessinnengärten (2015) *About Prinzessinnengärten*.

Hur definieras stadsodling?

Delshammar et al (2012) *Stadsodling - Reflektioner och perspektiv från SLU Alnarp*.

FAO: FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation (2015a)

Productions systems - Urban and periurban agriculture (UPA).

Queiroz, M. (2009) *Urban agriculture/Agricultural urbanity* : om stadsodling, urban och peri-urban agrikultur, för en mindre klimatbelastande och energikrävande matproduktion.

Uppsala (2014) *Inspirationsguide för dig som vill odla i Uppsala*.

Litteraturen har främst bestått av svenska examensarbeten och rapporter i olika professioner som behandlar stadsodling, men med olika frågeställningar och infallsvinklar. Boken "Hungry city -How food shapes our lives" av Carolyn Steel studerades noga och har varit en stor inspirationskälla. Steels bok handlar om kopplingen mellan städer och mat. Boken i sig handlar inte om stadsodling ordagrant, men tar upp stort sett allt som stadsodling handlar om. Den information, vilket som erhålls genom litteraturstudien återfinns i bakgrunden.

Fallstudie

Det empiriska arbetet är en platsdefinierad fallstudie av Botildenberg, vilket innebär att gränserna är tydliga för vad som undersöks i projektet. Genom fallstudier går det att utgå från och få fram kontextbaserad kunskap (Granvik, M. s.58). Urvalet av plats skedde genom ett tips om att Malmö hade ett intressant projekt på gång med kommersiell odling som sedan ska implementeras på flera platser i Sverige. Projektet var Stadsbruk, som är ett samarbete mellan SLU, Xenofilia och Malmö Stad. En platsanalys av Botildenberg gjordes och kompletterades med intervjuer. Platsen för fallstudien var Botildenberg, Rosengård i Malmö. Den platsen valdes på grund av att den är idag en plats med ekologisk stadsodling med intressanta infallsvinklar och att den drevs på ett kommersiellt sätt. En platsanalys av Botildenberg gjordes och

kompletterades med intervjuer.

Intervjuer

Syftet med intervjustudien var att ta del av den kunskap, och de erfarenheter och idéer som centrala aktörer inom Stadsbruksprojektet har, gällande Botildenberg. Urvalet av respondenter gjordes med hjälp av stadsplanerare på Malmö Stad, Xenofilia och stadsodlarna i Stadsbruks-projektet. Alla dessa är aktörer som påverkar Stadsbruks-projektet, de vet hur det sköts och fungerar samt har planer för hur det ska utformas i framtiden. Det var sammanlagt 11 respondenter som deltog. Av dessa var en från Malmö Stad, två från Xenofilia och 8 stadsodlare. Det kunde ha varit många fler odlare som deltagit, då en tredjedel av de som odlar visade intresset. Fyra stycken odlar i Västra Skrävlinge och två i Botildenberg. Det var också två odlare som odlar i Hyllie som inte tillhör fallstudiens område, men som hade åsikter och kunskap om hur de anser att Botildenberg kan utvecklas. Botildenberg fungerar som ett hub/centrum för Stadsbruk-projektet. Intervjuerna gjordes och spelades in med en mobilapp för inspelning för att minska bortfall av information, vilket är risken när det antecknas för hand. Fyra frågor ställdes till varje respondent (se bilaga A). Intervjufrågorna delades in i olika frågeområden/rubriker. De var: framtidsvisioner, odlingsplaner, samarbeten, ideellt/kommersiellt. Frågorna justerades något beroende på vilka roller respondenterna hade i förhållande till Stadsbruk-projektet. Alla intervjuerna skrevs ut för att sedan tolkas och för att visa på samband mellan svaren och slutsatser. Vissa delar av intervjuerna valdes ut för citering.

Inventering och analys

Inventering och analys av området skedde under två dagar i maj och utifrån underlag på distans. Inventering och analys av området gjordes genom att uppmärksamma dess fysiska värden och innehåll, såsom natur/vegetation, material (utrustning och mark), klimat och historia samt platsens idé och kontext. Cirkulation eller rörelsemönster studerades också. Inventering och analys gjordes under platsbesök. Inventering och analys av området gjordes för att få en överblick.

Natur och vegetation

Träden och buskarna markerades ut på karta över området för att få en förståelse för de rumsligheter som vegetationen skapar. En bedömning av trädens och buskarnas kondition gjordes för att se vad som borde tas bort. Det här låg till grund för växtgestaltningen av området, där man tar ställning till hur den befintliga växtligheten ska kompletteras eller tas bort.

Material (mark och utrustning)

Området inventerades beträffande vilka typer av sittplatser som finns i området och var de finns - även vilka olika typer av markbeläggningar som finns och var de finns. Detta ligger till grund för hur mark och utrustning ska gestaltas i området och vad som behöver kompletteras.

Cirkulation (gående, cykel, bil och buss)

För att ta reda på hur människor rörde sig genom platsen, lokaliserades busshållplatsen och en översiktlig undersökning gjordes om hur människor som rörde sig i området de dagar som inventeringen ägde rum.

Väderstreck/klimat

En inventering genomfördes av hur solen rörde sig över platsen, platsen besöktes under olika tider på dygnet för att lokalisera soliga och är vindskyddade ytor.

Huset Botildenburgs historia

Informationssökning genomfördes på internet, och inhämtades från Lena Friblick på Xenofilia. Området präglas starkt av husets närvaro.

Platsens idé och kontext

Platsens kontext kan ge en utgångspunkt för gestaltningen och att ta ställning till *när* platsen ska gestaltas.

Studieresor

Jag valde att åka till Paris för att besöka tre kollektivträdgårdar inom projektet Jardins partagés. Det är ett projekt som ska främja ekologisk och social hållbarhet. Det var ett lämpligt resmål för det här arbetet och för att ge inspiration till enkla lösningar.

Studieresor och intryck från sådana bidrar starkt till gestaltungsprocessen. Resorna kan ge oväntade intryck och från personer som jag annars inte hade träffat. Stadsodling har också kommit längre i många andra länder. Förra året var jag i Berlin och studerade platsen Prinzessinnengärten som också presenteras i bakgrunden.

Gestaltungsprocessen

Genom att först göra intervjuer grundas idéerna från dem som använder platsen. Idéerna och visionerna kommer från de olika aktörerna för att sedan tolkas av mig igenom min egen gestaltungsprocess. Gestaltningen är både stor- och småskalig för Stadsbruk Rosengård, med en överblick över hela platsen och med inzoomningar på platser där jag har valt att gestalta med en högre detaljeringsgrad.

Gestaltningen kan indelas i:

1. En gestaltning där hela området Botildenburg och Västra Skrävlinge är inkluderat. Helhetslösningen består av koncept, namn för projektet, namnen för de olika platserna på området och kompositionen för de olika aktiviteterna. I arbetet kommer jag att använda mig av begreppet *principer*, dvs att arbeta fram förslag på gestaltningar som inte är platsspecifika. I motsats till att arbeta med principer har jag även tagit fram gestaltungsförslag som är helt baserade på kontextberoende faktorer. Det är enkla lösningar, ett pedagogiskt grepp i det här arbetet för att ge ett diskussionsunderlag för vidare utveckling av Botildenburg och Västra Skrävlinge.
2. Högre detaljeringsgrad. Kryddträdgården valde jag att göra mer detaljerad för att det var den av idéerna från respondenterna som hade utvecklats mest, väldefinierade idéer som kunde ligga till grund för gestaltningen. Den är en förlängning av konceptet *Kryddor från Rosengård* som förväntas att ge området attraktionskraft och ett uttryck för mat, möten och odling.

Idégenerering

Jag fick genom aktörerna på *Stadsbruk Rosengård* idéer om hur de vill att området ska utvecklas i form av visioner och förslag. Detta är grunden i min gestaltningsprocess. För att komma vidare med deras idéer, så använde jag mig av tre olika metoder för att generera idéer. Det är metoder som jag har fått från kursen Studio- Landscape Design ht -14 från Thorbjörn Andersson, som är landskapsarkitekt och professor vid SLU, Ultuna.

Analytiska metoden - Denna bygger på att en inventering av området, följt av en analys av området leder till förslaget.

Intuitiva metoden - Denna metod utgår från "magkänslan", där pennan och skissandet är det viktigaste verktyget. Det är ett "planlöst" intuitivt skissande som resulterar i olika idéer.

Transformering - Innebär att hämta inspiration från andras idéer och "transformera" dem till sin plats.

Jag använde mig av dessa tre metoder för att komma på idéer och för att komma vidare med min process. Metoderna blandades och det var ett ständigt testande av idéerna.

Avgränsningar

Det finns flera typer av stadsodling, men i det här examensarbetet kommer det att handla om kommersiell stadsodling. Området som var föremål för det här arbetet var Botildenberg och Västra Skrävlinge i Malmö. Det valdes eftersom projektet Stadsbruk är ett spännande koncept med kommersiell odling i staden som kan generera lokala arbetstillfällen/jobb. Det var en utmaning att Malmö är en ny bekantskap för mig, en stad med stor kulturell mångfald som jag bara har åkt igenom eller stannat till ett fåtal gånger tidigare. Utformningen och detaljeringsgraden av gestaltningen är översiktlig, visionär med tanke på platsens storlek, komplexitet och det tidiga stadium som projektet Stadsbruk befinner sig i. Den översiktliga

gestaltningen kompletteras med inzoomningar på vissa delar av Botildenberg och principlösningar för att komma ner på djupet i det här komplexa området. Tidsrymden var för kort för att rita allt i detalj.

Litteraturstudierna avgränsades genom att söka igenom examensarbeten inom olika professioner som har olika vinklingar på stadsodling för att få en nyanserad bild av ämnet relaterat till hållbarhetsfrågor. Avsnittet Världsläget idag handlar om vilka utmaningar som vi står inför globalt.

Avsnittet Stadsodlingens historia har jag valt att handla om kopplingen mellan stad och land som beskrivs i boken *Hungry City* av Carolyn Steele. Det kan sedan i diskussionen kopplas till varför människor väljer att odla i staden.

Avsnittet Utblickar ger en bild av olika stadsodlingar i världen, till exempel på Kuba, i Berlin och Paris.

Avsnittet Hållbara aspekter ämnar att utifrån hållbarhetsbegrepp beskriva vad stadsodling kan betyda för framtiden.

2

BAKGRUND

BAKGRUND

2.1. Stadsodlingens historia

För att förstå stadsodlingens funktion idag behöver vi även ha kunskap om vår historia. Inte enbart för att vara pragmatisk, utan också för att det finns många kopplingar till nutid som går att utläsa i forna civilisationer och hur våra samhällen har vuxit fram genom historien. Det finns en tydlig koppling mellan mat och hur våra samhällen ser ut. Matens koppling mellan stad och land, samt olika förändringar i samhället beskrivs tydligt i Carolyn Steels bok "The hungry city" och här presenteras ett referat av den:

Människan var från början antingen samlare eller jägare. Människor på den tiden var nomader, och var tvungna att genomföra långa vandringar för att få tag på mat. Det var inte förrän man kom på ett sätt att ta vara på frön från vete och andra grödor som det var möjligt att ha större boplatser, eftersom tillgången på mat blev säkrare när man odlade själva. De första bofasta samhällena uppkom runt 8000 f.Kr. i näringsrika landskap i Mesopotamien, dagens Irak, där det gick att odla i större kvantiteter. Efter att städer i Mesopotamien uppkom, uppkom andra större civilisationer allt eftersom. Några tusen år senare uppkom större civilisationer i Europa, exempelvis Grekland - och efter det Romarriket. Handeln gjorde det möjligt för större städer att upprätthållas. Städer som Rom och Aten i det antika Europa hade inte varit möjliga utan en stark handel eftersom den lokala jordbruksmarken inte var tillräckligt god, men istället fanns det andra civilisationer som kunde tänka sig att sälja sin avkastning från jordbruket. Redan på antiken kan vi prata om food miles, ett begrepp som används för att visa hur långt maten har färdats från produktion till

konsumtion. Aten, som med sin stora handelsflotta kunde föda sina invånare, hade ett stort försprång och ett övertag då stora skeppsslag utbröt mellan nationerna i antiken. Handeln hade medfört att Aten hade ett bättre försvar mot andra stater och nationer. På liknande sätt kan man förstå hur framgångsrikt Rom var med dess krigsföring och handel, och staden hade en befolkning på 1 miljon invånare. Det skulle dröja till 1800 talet innan en stad i Europa hade en miljon invånare, då samhället kunde effektiviseras genom industrialismens hjälp. Under industrialismen, eller den industriella revolutionen som epoken kallas började i slutet av 1700-talet, skedde ekonomiska, sociala och teknologiska förändringar som förändrade samhället drastiskt. Jordbruket förändrades genom mer effektiva sätt att bruka jorden, maskiner ersatte hästar och konstgödsel uppfanns. Människor som var jordbrukare fick söka sig in till städer där jobben ökade, och jobben på landsbygden minskade i takt med att jordbruket effektiviserades. Tågen och järnvägen gjorde att det gick att transportera livsmedel lättare över större delar av landet och mellan länder. Det gjorde att städer kunde växa, och så kallad urban sprawl kunde uppstå. Det gick att slakta djuren utanför städerna och att sedan frakta de rakt in med tåg, istället för att som tidigare låta djuren gå in tills städerna. Djur som tidigare var en naturlig syn i staden, blev nu väldigt ovanligt att se i och med att djur levde på landsbygden utanför städerna. Konstgödsel uppfanns i mitten av 1800-talet av den schweiziska forskaren/kemisten Justus von Liebig, som genom att ta fram vilka näringsämnen växter behöver, nämligen kalium, kväve och fosfor, vilket liknar dagens konstgödsel. Det gick alltså att kunna få bra produktion och skörd varje år, istället för att

förlita sig på vädret som gjorde att det kunde bli olika bra skördar beroende på naturens gång. Tanken med att ta fram konstgödsel var att det skulle gå att addera till de naturliga näringsämnena, men det som också hände var att marken och jorden urlakades. Istället för ett minskat användande av konstgödsel så ökade det eftersom man insåg att det krävdes mer gödsel för att bruka jorden och hålla uppe produktionen. Nya konstgödsel och ett mer effektiviserat jordbruk har gjort att jordbruket och stad och land har skjutits allt längre ifrån varandra.

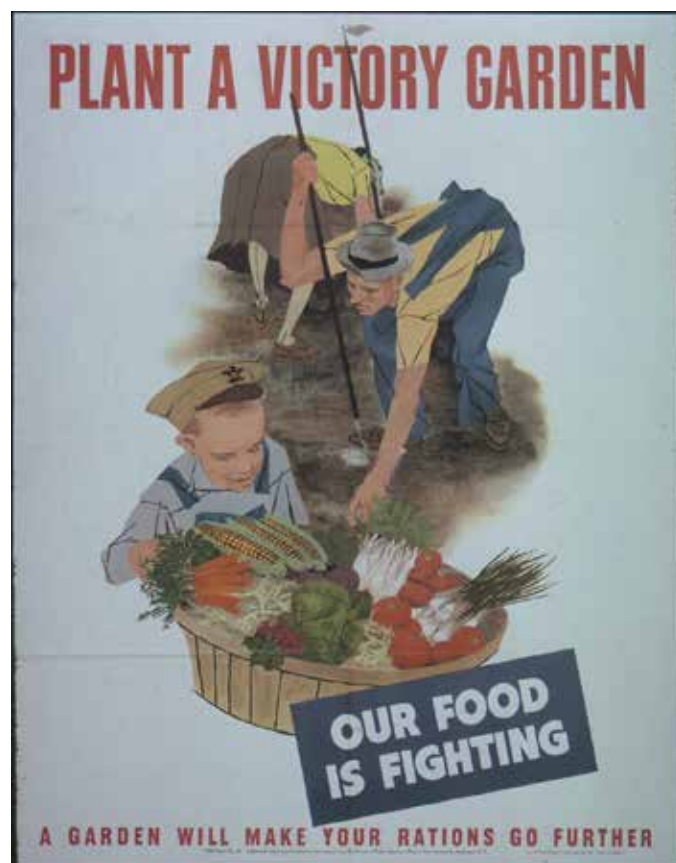
Globaliseringen har medfört att det går att få varor året runt - och att säsongen för vissa livsmedel har suddats ut då det går att köpa de varor man vill ha i sin mataffär när som helst. Logistiken kring mat idag är otroligt invecklad och det skulle inte vara möjligt att livnära de gigantiska städerna idag utan en stark handelskedja.

En stad som London skulle gå att livnära med mat från enbart England, men problemet är att det är mindre kostsamt att importera mat än att producera maten själv. Samtidigt vill befolkningen ha vissa varor som inte går att producera på de breddgrader som London ligger på.

Det finns exempel på försök av länder att bli självförsörjande och det har fungerat väl. Exempel på det är kampanjer under första och andra världskriget, som 'dig for victory' i Storbritannien och 'victory gardens' i USA.

Att hantera mat på sättet som vi gör idag är otroligt krångligt. Maten som vi ska äta nästa vecka har oftast inte kommit till affären än, vilket beror på att det finns för få platser där mat lagras. Livsmedelsförsörjningen är beroende av transporten och om den fallerar innebär det problem ganska snabbt. Att handla mat på lokal nivå skulle innebära färre led i transporten av mat in i städer och det borde finnas mer regleringar på hur mat får transporteras. I motsats till detta är till exempel lamm från Nya Zeeland som transporteras i så kallade chill chains, där det ska vara en temperatur på en minusgrad och det är bara några platser som klarar att hantera sådana varor. Det betyder att transporten enbart kan ske genom vissa hamnar och det gör att transportvägen blir mycket längre än vad som egentligen behövs.

Den här historiska genomgången har tagit upp hur maten har producerats, transporterats och påverkat samhällsutvecklingen, från en historisk genomgång av odling och vad den har inneburit för staden till hur det ser ut idag. Det finns strömningar som visar på en annan riktning som kan påverka klimatet mer hållbart än vad som har tagits upp i det här kapitlet. I nästa kapitel följer exempel på detta. Stadsodling kan bidra till en liten förändring, det är ingen alternativ lösning, men ett steg i rätt riktning. Genom de studier som har gjorts i två stora europeiska städer från 2014 och 2015, som presenteras i nästa kapitel, ges exempel på två olika stadsodlingsprojekt i Berlin och Paris.

1. Statlig propaganda för att odla egen mat under 2:a världskriget, s.k. Victory garden.

2.2. Studieresor

Under 2014-2015 genomförde jag två studieresor för att få inspiration till examensarbetet. I juni 2014 besökte jag Berlin och där finns stadsodlingen Prinzessinnengarten, som är en kollektiv odling mitt i centrala Berlin. Där samlas människor för att fika, äta mat eller odla tillsammans. I maj 2015 besökte jag tre stadsodlingar i Paris, som är del av Jardins Partagés, cirka 100 stadsodlingar utspridda över Paris. Det är samlingsplatser för människor i området som odlar tillsammans, men som också har öppettider för andra att besöka de olika trädgårdarna där möten mellan odlare och icke-odlare kan uppstå. Exempler som visas är så kallade community gardens eller gemenskapsodlingar.

Berlin

Prinzessinnengarten ligger i stadsdelen Kreuzberg och är en blandning av stadsodling, gemenskap, restaurang och närproducerad mat. Den ligger på en rivningstomt som de arrenderar av staden. Marken är kontaminerad och därför ligger all odling ovan mark för att inte växterna ska ta upp föroreningarna. Utformningen är enkel, odlingen sker i alla möjliga krukor och sittplatserna består av brokiga stolar och läktare byggda av läskbackar och träplankor. Det finns flera olika lösningar, som pallkragar, kundvagnar, plaströr och andra kärl som går att odla i. Trädgården startades 2009 på en yta som inte har använts på ett halvt sekel, den är flyttbar då marken är väldigt värdefull (den kostar 80 miljoner euro) och det gör att odlingen kan flytta till en annan plats i Berlin (Danielsson, S. 2014, s.67-69). Danielsson fortsätter att inspirationen kommer ifrån Kuba, då grundaren av odlingen Robert Shaw hade studerat i

Social mötesplats i Prinzessinnengarten

landet. Reglerna som finns är att det ska vara ekologisk, kollektiv odling och deltagandet som sker är frivilligt, alla får hjälpa till och får rabatterat pris i trädgården (Danielsson, S. 2014, s.70-71). Vidare så beskriver hon att under ett år hjälper 1200 personer till och det är ca 9 heltidsanställda.

På kollektivodlingens hemsida berättas det om hur de vill verka, att skapa en plats för sociokulturella, ekonomiska, ekologiska frågor:

”Prinzessinnengärten is a new urban place of learning. It is where locals can come together to experiment and discover more about organic food production, biodiversity and climate protection. The space will help them adapt to climate change and learn about healthy eating, sustainable living and a future-oriented urban lifestyle. With this project Nomadisch Grün intends to increase biological, social and cultural diversity in the neighbourhood and pioneer a new way of living together in the city.” (Prinzessinnengärten, 2015).

Paris

Trädgårdarna som ingår i projektet jardins partagés, tillhandahålls av staden och trädgårdarna ska förhålla sig till stadgan main verte och odlarna som har hand om trädgårdarna ska uppfylla de krav som finns för att kunna låna marken av staden (Egnor, 2009). Staden tillhandahåller mark så länge odlarna förhåller sig till stadgan och varje trädgård ska genomgå en kontroll genom Maison du jardinage (trädgårdens hus), som också är huvudcentrum för all information och utbildning inom projektet (Mairie de Paris, 2012). Om ansökan från kollektiv-trädgården godkänns, ingår de under en stadga som kallas Main verte, den gröna handen. Stadgan Main verte är ett sätt för Paris att arbeta i en hållbar riktning och den grundar sig på två utgångspunkter:

Café/restaurang i Prinzessinnengärten där besökarna kan plocka kryddor från trädgården till sin mat.

1. Den första punkten handlar om att skapa sociala band och att en gemensam trädgård är ett levande, vänligt område som ska gynna möten mellan generationer och mellan kulturer. En kollektiv-trädgård bidrar på så sätt till att utveckla lokala resurser genom att bygga relationer med andra strukturer i staden (Mairie de Paris, 2012).

2. Den andra punkten handlar om behovet av kunskap om och respekt för miljön. I det ingår att upprätthålla den urbana biologiska mångfalden och att utveckla en närvaro av grönska i staden. Trädgården är ett försöksområde för vad som är möjligt att odla i staden och att öka förståelsen för miljön (Mairie de Paris, 2012).

Åtaganden som varje trädgård har är att hålla öppet för allmänheten när en medlem är närvarande. Om den befinner sig i en offentlig park ska den ha samma öppettider som parken, annars minst en halv dag per vecka. Odlarna ska hålla minst ett evenemang öppet

för allmänheten för varje trädgårdssäsong, samt sätta upp information för hur trädgården sköts och att den ingår i main verte. Trädgården ska främja och uppmuntra ekologiska användningen av området. Det innebär kompostering, återvinning av regnvatten och att plantera växter som passar för klimatet så att det inte behövs artificiella bekämpningsmedel och konstgödsel (Mairie de Paris, 2012).

Trädgård 1: Jardin de Potager des Oiseaux

Jardin de Potager des Oiseaux är en trädgård med mycket omsorg av medlemmarna, med pallkragar som delas upp mellan odlarna. Det är en mötesplats för både ung och gammal, från olika kulturer. Trädgården är ungefär 100 kvadratmeter och den är prunkande grön. Varje odlare har en pallkrage som med en odlingsyta på 1 kvadratmeter, där alla möjliga grödor får samsas. Genom att alla odlare väljer att odla olika grödor får trädgården ett brokigt uttryck. Den är nästan en djungel med massvis av ätbara växter, men tack vare sin strama inramning och plan, så upplevs trädgården tuktad.

Samlingsplats för evenemang och sammankomster i Jardin Nomade.

Trädgård 2: Jardin de Clos de Blancs Manteaux

Jardin de Clos de Blancs Manteaux är en trädgård som ligger inuti ett kvarter och tillhör en skola. Trädgården delas av odlare från kvarteret och skolbarnen. Den liknar en klosterträdgård med korset och vattenspegeln i mitten. I trädgården finns det en "barnens odling" som används av skolan för pedagogiskt syfte.

Trädgård 3. Jardin Nomade

Jardin Nomade är ruffigare än de andra med graffiti på husväggarna av betong runt trädgården. Den odlas av närområdets boende i alla olika åldrar. Alla har en kvadratmeter att odla på och i den här trädgården är artrikedomen stor. Trädgården har en vild karaktär och alla utsmyckningar är gjorda vid olika speciella tillfällen av odlarna. Det finns plats för större sammankomster och flera olika typer av sittplatser finns.

Sammanfattning av de tre trädgårdarna

De tre olika trädgårdarna visar på hur utformning av platser kan se ut om brukarna själva får utforma dem. Just de här platserna visar på en lekfullhet och det kan bero på att det blir roligare att vara på en plats om den är personlig. Det finns stort utrymme att själva forma platsen trots att odlarna enbart har en odlingsyta på 1 kvadratmeter. Det genomförs olika typer av skördefester, då de olika grödorna används till matlagning vilket sammanfaller med andra aktiviteter.

Vad är det då som gör att människor i allt större utsträckning börjar odla i städer? I nästa kapitel tas världsläget upp för att förstå i vilken kontext som stadsodlarna arbetar i.

En paus i vardagen - ett kort möte bland odlarna i Jardin de Potager des Oiseaux.

3

STADSODLING SOM FENOMEN OCH BEGREPP

STADSODLING SOM FENOMEN OCH BEGREPP

3.1. Stadsodling och hållbar utveckling

För att främja ett hållbart samhälle bör olika aspekter beaktas för att få ett resultat som säkrare kan vara hållbar. Hållbar utveckling är ett begrepp som började att användas i och med Brundtlandrapporten 1987, som i rapporten definieras på följande sätt: ”en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov” (NE, 2015).

FN tillsatte en kommission för miljö och ekonomisk utveckling som resulterade i Brundtlandrapporten 1987. Begreppet hållbar utveckling har sedan dess kommit att påverka politiken, samhällsutvecklingen och -planeringen.

Idag lever fler människor i städer än som inte gör det (Steel, C, 2008) vilket är första gången i världshistorien. Steel frågar sig i sin bok ”The hungry city” om människor är lämpade att bo i städer samtidigt som hon frågar sig om städer lämpade för människor. Kontakten mellan människa och natur minskade allt mer eftersom att människor övergick till att bo i städer. Kopplingen mellan människa och natur blir allt mer diffus, samtidigt som klimathoten förvärras - det kan vara en orsak till att klimathoten ökar. På grund av att de flesta människor lever i städer, blir den hållbara livsstilen i staden viktig för att reducera klimathoten - då staden kan erbjuda en livsstil som är konstgjord, men inte hållbar i längden. Växthuseffekten innebär att koldioxid och växthusgaser ökar - det påverkar klimatet kraftigt eftersom att medeltemperaturen höjs på jorden. Samtidigt som klimathoten ökar hävdar flera experter att peak oil¹ (Alekkett 2006, 2008), alltså oljeproduktionstoppen antingen redan är nådd eller nära att ske. Det kom-

mer att bli svårare att hitta nya oljekällor, vilket till stor sannolikhet leder till dyrare bränslen som är baserade på olja, vilket troligtvis kommer att leda till dyrare transporter av varor, och alltså dyrare mat. Kuba är ett exempel på vad som kan hända när tillgången till olja minskas drastiskt i ett samhälle. Kuba har en utvecklad ekologisk stadsodling som sysselsätter 44000 människor och idag odlas ca 85 % av alla grönsaker som konsumeras i landet (Danielsson, S. 2014, s.68). Anledningen till att man i Kuba började med så omfattande stadsodlingar beror på att Sovjetunionen som stat föll 1991. Därmed försvann en stor del av landets tillgång på billigt bränsle som krävdes för att driva det då maskindrivna jordbruket - och Kuba hade få andra stater att handla med. Det medförde att det blev matbrist och befolkningen började själva att odla mat, i form av stadsodling. När drastiska förändringar sker i en nation, krävs nya lösningar för att klara sig. Kuba går att ha som ett gott exempel då man diskuterar drastiska förändringar - i det här fallet ledde det till större kvantitet närproducerad mat och mindre behov av att importera varor.

I en rapport från Naturvårdsverket skriver forskare från olika professioner att flygbränsle och köttkonsumtion utgör hälften av koldioxidutsläppen i Sverige (Andersson, D. et al. 2015). De andra faktorerna som påverkar svenskarnas klimatutsläpp kan lösas med tekniska framsteg enligt Naturvårdsverkets rapport. Flygbränsle och matkonsumtion påverkas inte av koldioxidskatten och eftersom det är mindre kontroll på dessa fortsätter utsläppen att öka - de är dessutom svåra att sänka genom tekniska framsteg. För att sänka dessa krävs styrmedel, det finns en brist på styrmedel för att få ner koldioxid-

¹ Peak oil, oljeproduktionstoppen är den tidpunkt då den maximala råoljeproduktionen är uppnådd, varefter den kommer att minska tills den blir svårare att utvinna och därmed mycket dyrare att utvinna den. Att denna punkt förr eller senare kommer att inträffa är oemotsägligt eftersom oljan är en ändlig resurs, men exakt när detta händer är omdebatterat.

utsläppen där det behövs. Att ändra kostvanor ger en bättre chans att sänka klimatpåverkan - griskött och kyckling ger 80-90 % mindre klimatutsläpp per kalori än nötkött - men att äta vegetariskt skulle vara det bästa, då baljväxter ger ca 100 gånger mindre klimatutsläpp per kalori än vad nötkött ger (Andersson, D. et al, 2015). I och med mer energikrävande transportvägar än nödvändigt för att transportera mat som t.ex. chill chains (se bakgrund) innebär det större klimatpåverkan. Att konsumtionen av kött ökar i allt fler länder som tidigare inte har haft det som lika stark matkultur - som till exempel Kina, kommer att innebära en stor klimatpåverkan eftersom det ger mer koldioxidutsläpp. En till faktor är att det går cirka 1000 gånger mer vatten att producera nötkött än vete (Steel, C. 2008, s.41). Eftersom de här siffrorna visar tydligt på att ändra på sina matvanor kan betyda mycket för klimatet och framställningen av mat - kött kostar mycket mer att producera och vetet används som föda till boskap istället för mat till människor. Kopplingen till det egna hushållet och att aktivt ändra på sina vanor, kommer att betyda mycket för den hållbara utvecklingen och stadsodling kan vara en del av den eftersom det kan ge inspiration i människors vardag.

Varför är stadsodling en trend idag och hur kommer det sig att allt fler ansluter till den globala rörelsen? I sin bok "Konsten att odla staden", skriver författaren Sara Danielsson (2014, s.7) att oavsett bakomliggande orsaker så utmanar stadsodling hur en stad ska vara och se ut - stadsodlingen kan flytta och överbrygga gränser i det offentliga rummet i annars innehållslösa platser. Hon menar att det skapar meningsfullhet att påverka sin egen omgivning och att stadsodling är ett verktyg för att göra det. Hon tar också upp att lokal ger bättre resiliens för att klara av den dag då oljan inte går att köpa billigt och det inte går att importera mat på samma sätt som idag. I sitt examensarbete "Den urbana lustträdgården - en explorativ studie om stadsodlandets bakomliggande orsaker" skriver humanekologen Moa Lipschütz (2010, s.45) att det som driver människor att odla i staden är mer än bara matförsörjning. I arbetet har hon hittat flera faktorer genom intervjuer med stadsodlare runtom i Sverige. Hon menar att odlarna kände främlingskap till det urbana samhället, både

det fysiska och det sociala sammanhanget, men också saknad av koppling till naturen. Hon menar att en av de positiva effekterna för människor som odlar är att det går att aktivt påverka oron för klimathoten och att stärka kopplingen till naturen genom att odla lokalt för att minska främlingskapet och stärka identiteten i staden. På så sätt kopplas människan ihop med naturen genom maten. Stadsodling kan också ses som ett bidrag till hållbar utveckling och fylla en funktion i samtliga tre dimensioner av hållbar utveckling: den ekonomiska, ekologiska och den sociokulturella. Nedan ges några exempel från dessa tre dimensioner relaterat till stadsodling.

Den ekonomiska delen av stadsodling

Stadsodling sker ofta på mark som inte används, och på så sätt kan det ge ekonomi på platser på överblivna ytor i staden (Queiroz, M. 2009, s.50). Lokal odling kan generera direkt försäljning på en lokal marknad, vilket Queiroz förklarar att utan mellanhänder vid försäljning av varor blir det billigare för restauranger och det ger en närmare relation mellan leverantör och kund. Lokal matproduktion minskar resbehov (Queiroz, M. 2009, s.54) som innebär mindre med pengar till vägunderhåll för transporter samt mindre med avgaser i luften som påverkar folkhälsan. Den ekologiska bonden lägger ner mer tid än vad en bonde på ett kemikaliejordbruk gör, då det krävs mer arbete för att rensa ogräs utan att använda kemiska bekämpningsmedel (Naturskyddsföreningen, 2015) - en ekologisk bonde får mer pengar för sina produkter och att det krävs en tredjedel fler anställda på ekologiska gårdar, vilket kan generera fler jobb.

Enligt FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation (FAO) bidrar stadsodling med en förbättrad tillgång till mat, och tillhandahåller med lokala arbeten inom jordbruk. Det gör att städer inte blir lika sårbara och får på så sätt en säkrare tillgång på livsmedel (FAO, 2015a).

Den ekologiska delen av stadsodling

Ekologisk odling innebär att använda naturliga resurser på ett hållbart sätt - jorden förbättras genom organiskt material över tid istället för att använda kemiska bekämpningsmedel och gödsel (s. 41, Danielsson, S.). Att odla lokalt istället för att importera livsmedel minskar användningen av energi (s.27, Queiroz, M). På ekologiska odlingar finns det cirka 30 % fler arter än på icke-ekologiska odlingar - det beror på att det ofta finns flera olika typer av arter som odlas och att det inte är storskaligt/monotont jordbruk. I städer där det skapas en grönstruktur som är sammanhängande ökar möjligheten för en ökad biodiversitet. Genom en varierad odling av växter och att gynna fåglar, så ökar också möjligheter och platser för flera olika typer av insekter som till exempel bin, humlor och fjärilar (Naturskyddsföreningen, 2015). Det leder till att fler växter pollineras på naturlig väg, samt att maskar och mikroorganismer trivs bättre och det resulterar i att grödorna trivs.

Den sociokulturella delen av stadsodling

Stadsodling kan bidra till en bättre folkhälsa genom kroppsarbete, rehabilitering från till exempel utbrändhet eller arbetsträning. Odling kan bidra till en bättre gemenskap i området - det kan resultera i att att samhörigheten till varandra blir större och att möten uppstår mellan alla typer av människor genom ett gemensamt intresse och sysselsättning. Och att området kan kännas säkrare då fler rör sig i området och kan ge en större respekt för sin omgivning som minskar förstörelse och nedskräpning (Queiroz, M. 2009, s.51). Anna-Maria Palsdottir skriver i "Stadsodling som terapeutiskt verktyg" att erfarenheter från Alnarps rehabiliteringsträdgård har visat goda resultat för rehabilitering vid stressrelaterad psykisk ohälsa (Delshammar, T. et al 2013). Där hon bland annat menar att rytmen i odlandet är viktig för rehabiliteringen, det krävs tålamod och det går inte att skynda på naturen. Kulturell hållbarhet innebär kort en öppen dialog och kan ge förståelse för varandra både lokalt och globalt. Vidare i FN:s program för boende- och bebyggelsefrågor:

Botildenborgs odling

UN-habitat, hävdar man att sociala frågor inom stadsplanering kan ge stora vinster inom samhället som till exempel integrering. Citat (UN, 2010):

”Culture has historically been left out of the conventional international development agenda. More and more local development policies take into account the cultural dimensions of urban life, such as social capital, tradition, symbols, a sense of belonging and pride of place. This helps integrate ethnic minorities, preserve regional values, safeguard linguistic and religious diversity, resolve conflicts and protect the heritage.”

I och med att stadsodling kan bidra till en hållbar utveckling är det intressant att se vad stadsodling kan innebära och vad begreppet kan betyda.

3.2. Stadsodling som begrepp

I det här examensarbetet använder jag stadsodling som huvudbegrepp genomgående, men det finns flera likartade begrepp som t.ex. urban och periurban agrikultur och urban odling. Men vad är då stadsodling och hur kan man definiera det? Nedan ges ett klagörande och ett problematiserande resonemang av begreppet stadsodling.

FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation FAO beskriver att urban och periurban agrikultur (UPA) kan definieras som hushållning av djur och odlandet av plantor inom och runt städer. (FAO, 2015b)

Delshammar (et al. 2013) som är forskare inom landskapsarkitektur har bedrivit forskning kring stadsodling - här följer ett referat från rapporten.

Stadsodling är ett brett begrepp som innefattar all odling inom staden - från storskalig odling på åkern till småskalig - som pelargonerna hemma på fönsterbrädan. Ekonomin i stadsodling är olika då den som odlar enskilt i sin villaträdgård ofta odlar till eget syfte på sin fritid, för rekreation och till den egna hushållningen. Den som odlar kommersiellt kan ha olika verksamheter, som går att ha en rimlig inkomst från, där det till exempel kan vara försäljning av snittblommor eller att vara kontrakterad distributör av grönsaker till en restaurang. Det sociala samspelet inom stadsodling varierar så klart, då den enskilda odlaren ofta är själv eller med sin familj, medan den

kollektiva odlingen bidrar till möten. I kollektivträdgårdar kan möten mellan människor ske som annars inte skulle ske - att dela en jordplätt med några andra gör att ung som gammal möts, oberoende på vilken bakgrund de har. Det innebär så klart olika möten som är både dåliga och bra, men det är ett socialt utbyte i vilket fall som helst.

I inspirationsguiden ”Inspirationsguide- för dig som vill odla i Uppsala”, definieras stadsodling:

”Stadsodling handlar om odling som sker i staden eller i nära anslutning till den. Produktion och konsumtion sker, geografiskt sett, nära varandra.” (Uppsala 2014).

I inspirationsguiden tar de upp ett problem med att kalla det för stadsodling, eftersom det innefattar så mycket mer. ”Stadsodlingen inkluderar hela kedjan av händelser som rör maten vi äter: var och på vilket sätt den odlas, hur den lagras och transporteras samt hur man hanterar avfallet.”

Queiroz (2009, s.5) menar att stadsodling ”omfattar både urban och periurban agrikultur, det vill säga odling av livsmedel i stadsmiljön och i stadens ytterområden, i mötet mellan stad och land.” Hon menar också att stadsodling är närodlat och på så sätt viktig för att minska på transporter av livsmedel. På så sätt innefattar begreppet enligt henne: ”kompostering av organiskt material, lagring, förädling, distribution och konsumtion av livsmedel inom samma stadsregion.”

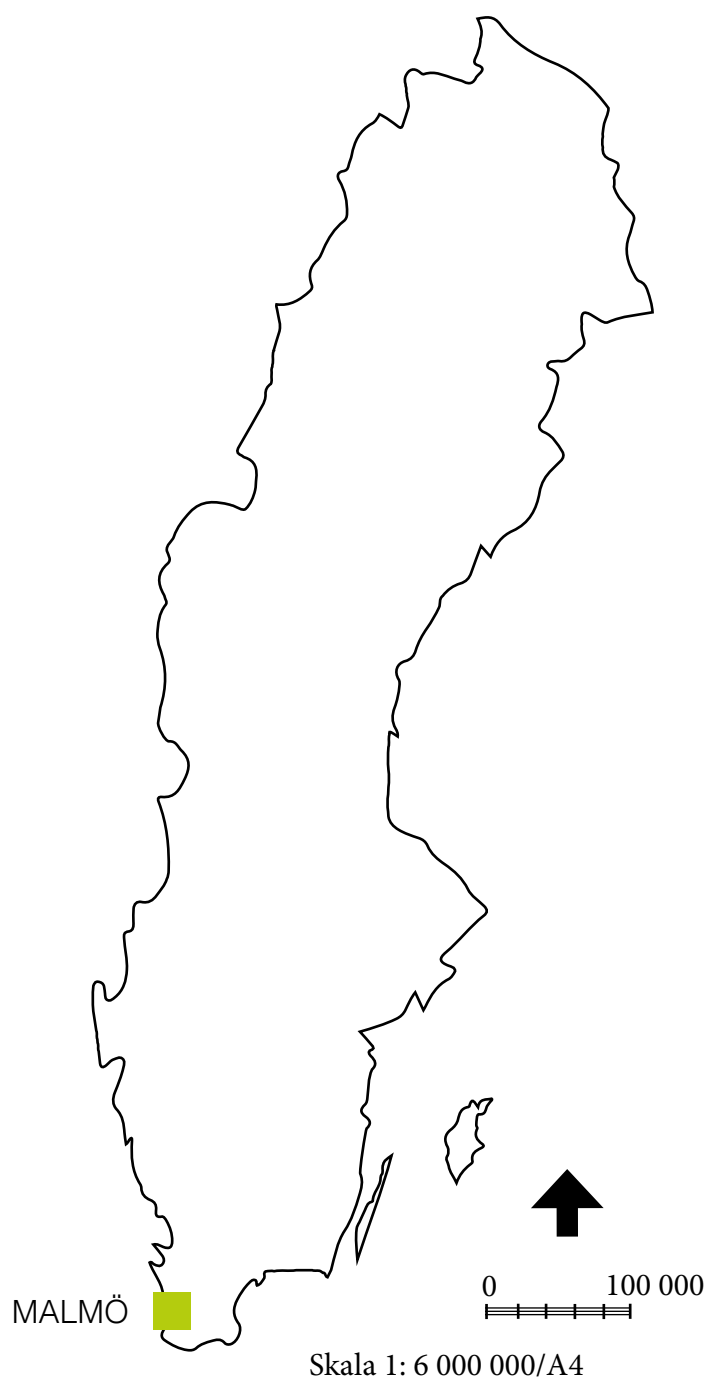
Stadsodling är ett brett begrepp, men inriktningen och definitionen av stadsodling i det här examensarbetet utgår ifrån att studera kollektiva varianter av stadsodling i antingen stor eller liten skala, från balkonglådan till åkrar i peri-urbana områden. Att stadsodling sker i samband av att flera människor arbetar tillsammans eller i varandras närhet. De värden av stadsodling som innefattas i definitionen är att det finns ett socialt samspel mellan odlarna och att den är kommersiell och ekologisk.

Stadsodling i Sverige är på uppgång och flera större städer har stadsodlingar idag. Malmö är en av de första städerna som har flera olika typer och tillvägagångssätt för stadsodling.

4

MALMÖ

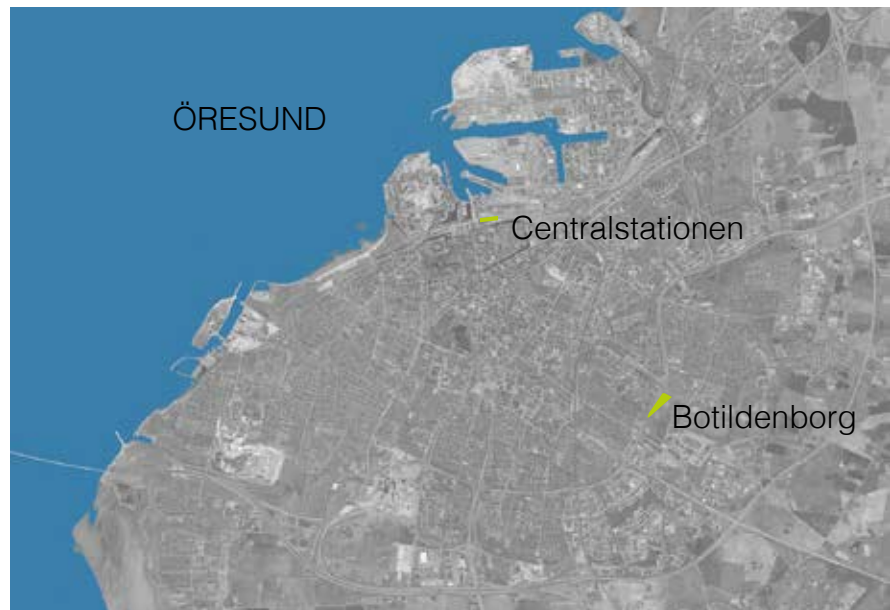

MALMÖ

Malmö är Sveriges tredje största stad och är största staden i Skåne. Staden brukar beskrivas som en "stad nära kontinenten", det finns en sanning i det. Atmosfären i staden är annorlunda mot svenska städer och liknar mer en stad som det brokiga Berlin. Den har två centra, det ena är det gamla, historiska som liknar en hansastads stadskärna med hög bebyggelse av tegelhus. Det andra centret är "Möllan" eller Möllevången som präglas av olika subkulturer, där kulturer möts och samsas.

Lena Friblick från Xenofilia, beskriver Malmö så här: "Malmö är en speciell stad, då den har hög arbetslöshet och mångfald av människor från hela världen. Samtidigt som det ger många problem, ger det många plattformar för att lösa saker på ett nytt och innovativt sätt."

Skala 1:150 000/A4

0 2500 m

© Lantmäteriet i2014/764

Lena Friblick driver Xenofilia - hon har ett stort engagemang för Stadsbruk och har varit ovärderlig för det här examensarbetet. ©Xenofilia

4.1. Stadsodlingar i Malmö

Det finns flera exempel på stadsodlingar i Malmö. Det kan bero på närheten till Alnarp, SLU, men också en öppenhet för att testa nya idéer. Nedan presenteras två exempel på stadsodlingar i Malmö, Seved och Augustenborg:

Odlingsnätverket Seved är en ideell förening som bedriver odling i Sofielund och verkar för att odla ekologiskt och ge rekreativa mötesplatser på innergårdar. (Odlingsnätverket Seved, 2015a)

Marken ägs av fastighetsägarna och sedan startas odlingarna upp med hjälp av Odlä i stan, som har träffar där kunskap delas om odling, ekologisk odling och alla möjliga frågor kring odling (Danielsson, S 2014 s.21). På träffarna är alla välkomna, där kan möten mellan människor ske inom området och även med andra som är intresserade av att odla. Detta kallar de socioekologisk odling (Odlingsnätverket Seved, 2015b). Odlingen bedrivs på innergårdar, där asfalt och gräsmatta har tagits bort för att sedan bytas ut mot ekologisk jord. Det finns även en vertikal odling, där arealen är cirka 800 kvadrat-

meter (Odlingsnätverket Seved, 2015b). Den vertikala odlingen är en ätlig växtvägg som växer på en husfasad, där plantorna växer i tygpåsar som sitter i fack (Danielsson, S. 2014, s.24).

I Augustenborg i Malmö finns världens första botaniska takträdgård som drivs av föreningen Scandinavian Green Roof (Danielsson, S, 2014, s.39). Augustenborg är ett bostadsområde som byggdes på 50-talet, men idag är det förnyat till en hållbar stadsdel där det bland annat finns dagvattenhantering med hjälp av gröna tak och ett öppet dagvattensystem (Augustenborg, 2014)

4.2. Botildenberg och Västra Skrävlinge

I stadsdelen Rosengård ligger Botildenberg och Västra Skrävlinge där projektet Stadsbruk bedriver stadsodling. På och kring området finns: Västra Skrävlinges kyrkogård, Herrgården, Ringledden som stor transportled, Almgården och Sveriges första moské. Mitt i allt finns stadsodlingen och Botildenburgs hus från förra sekelskiftet i rött tegel.

Odling i 1 kvadratmeter stora pallkragar ger liten skörd, men stor mångfald. på växter.

Odlingen

Stadsodlingen vid Botildenberg innefattar två odlingar, den ena ligger mellan Botildenburgs gård och Västra Skrävlinge kyrka. Bortanför kyrkan ligger den andra odlingen. De är på 1 hektar respektive 2 hektar och all odling är ekologisk samt KRAV-certifierad (Stadsbruk, 2015a). Odlingen bedrivs på kommersiell grund och ska odlas på minst 400 kvadratmeter av varje odlare, där Stadsbruk tillhandahåller kunskap om odling (<http://stadsbruk.se>). Odlingen ska också bedrivas i trädgården vid Botildenberg (Botildenberg, 2015).

”Projektiden pågår fram till augusti 2016 och därefter fortsätter odlingen på helt kommersiella grunder. Som odlare får du under projektiden ta del av den kompetens som finns inom projektet vad gäller odlingsexpertis, marknadsföring, företags-coachning m.m. För att hyra mark utgår en avgift som finansierar vatten, staket, redskapsbod och toalett.” (Stadsbruk, 2015b).

Gården

Vid odlingarna ligger Botildenburgs gård som är ett tegelhus från slutet av 1800-talet med en trädgård som har anor från den tiden. Huset byggdes för att Stiftelsen Botildenburgs vision är följande:

”Botildenberg blir en plats för socialt entreprenörskap och innovationer med mångfald i fokus. Kryddor från Rosengård bjuder på mat från världens alla hörn, det blir utbildningar och föredrag kring mångfald, normer och värderingar.

Runt knuten odlar Stadsbruk grönsaker och kryddor mitt i stan. Gäster samlas i Botildenburgs kafé och restaurang. Huset erbjuder inspirerande och färgstarka möten och konferenser. I Botildenberg Rosengård skapar vi goda möten.” (Botildenberg, 2015).

Stadsbruk

Projektet Stadsbruk är ett samarbete mellan Xenofilia, SLU Alnarp och Malmö Stad. I Malmö odlar de idag i Botildenberg, Västra Skrävlinge och Hyllie.

Framsidan och entrén till huset Botildenberg som har anor från 1800-talet välkomnar besökaren till platsen.

Xenofilia är det företag som driver Stadsbruk främst i Botildenberg. Xenofilia är ett företag som driver projekt för socialt entreprenörskap och företagande. De producerar dokumentärer, böcker, utbildningar och sociala innovationer. De har varit med om att starta Kryddor från Rosengård som tar upp kunskap från 150 nationaliteter i Rosengård, om deras mat och kultur. De kommer att driva restaurang, utbildning och konferenser på Botildenburgs gård (Botildenberg, 2015).

Vinnova-projekt

Projektet Stadsbruk är beviljat 9.5 miljoner som ett Vinnova-projekt, som är statens innovationsmyndighet (Stadsbruk, 2015a).

Vinnova stödjer olika slags forskningsprojekt där det sker en samverkan mellan universitet, näringsliv, myndigheter och andra samhällsaktörer. Vinnova arbetar i program för att öka innovationskraften i Sverige och de tre olika programmen är: strategiskt

viktiga områden, innovationsförmåga hos specifika målgrupper och gränsöverskridande samverkan (Vinnova, 2015).

I och med presentationen av Malmö och området som fallstudien är i, kommer nästa kapitel att handla om den kontextbaserade kunskapen. Det vill säga intervjuerna och analysen av platsen.

Syftet med examensarbetet var att jag vill veta mer om hur stadsodling kan bidra till hållbar utveckling. Arbetet är en fallstudie i området Botildenberg och Västra Skrävlinge i Malmö. Fallstudien består av att studera stadsodling som ett sätt för att bidra till hållbar stadsutveckling och att kunna gestalta ett område utifrån andras idéer och visioner. Målet är att lära mig vad stadsodling är, se vad brukarna och de som känner till området vill ha för förändringar. Målet är också att förvalta andras idéer och visioner i en gestaltning som ska vara ett område där hållbara värden beaktas.

Odlingen vid Botildenberg är 1 hektar stor och här odlas alla möjliga olika sorters grödor av stadsodlarna.

5

INTERVJUER OCH PLATS- ANALYS

*Carlos och Isolde som driver företaget Happy Onion.
Två stycken av alla trevliga stadsodlare som intervjuades.*

INTERVJUER OCH PLATSANALYS

I det här kapitlet presenteras sammanfattningar av intervjuerna och platsanalysen. I intervjuerna kommer respondenterna och frågorna att presenteras, därefter följer svaren och sedan en sammanfattning av svaren. Efter det följer en platsanalys som består av inventering och analys av området.

5.1. Intervjuer

Jag har valt att intervjua engagerade personer inom projektet Stadsbruk. Alla intervjuer finns i fullständig text, se bilaga A. Nedan presenteras en sammanfattning av de svar som framkom från intervjuerna med: Lena och Göran från Xenofilia. Helen, stadsplanerare på Malmö stad. Vad som är bra att påpeka är att odlarna vid Botildensborgs odling har odlat i 2 säsonger och att odlarna i Västra Skrävlinge är förstasäsongare samt 2 odlare vid en nystartad stadsodling i Hyllie, en annan stadsdel i Malmö.

Stadsodlarna i Botildensborg: Carlos och Isolde, driver sitt företag Happy Onion.

Stadsodlarna i Västra Skrävlinge: Mattias och Patrik, driver restaurang Moccasin (tillsammans med Eva). Ida, (odlar tillsammans med Monika och vill försöka bli självförsörjande).

Mattias driver eget företag.

Stadsodlarna i Hyllie: Stella och Kajsa, var bland de första att odla vid Hyllie och som startade under år 2015.

Svaren under redogörs i olika kategorier, vilka presenteras genom rubrikerna Framtidsvisioner, Odlingsplaner, Samarbeten och Ideellt/kommersiellt.

Framtidsvisioner

Fråga 1: Hur vill du att Botildensborg och Västra Skrävlinge ska utvecklas?

Gemensamt i svaren var kopplingen mellan möten, mat och odling. Maten och odlingen skulle också finnas nära befolkningen för att lära människor om odling. Det som kom fram var att mötesplatserna ska vara lättillgängliga och skuggiga för att åkrarna är så pass oskyddade för vind.

Lena (Xenofilia) uttryckte sig så här om projektet:

”En mötesplats för de goda mötena. De goda mötena handlar om möten mellan människor som annars inte skulle träffas. Där är maten och odlingen en viktig del. Det vi har jobbat med tidigare är att se hur vi kan jobba med mat som en metod för att skapa möten över gränser [...] matlagningen sker inne i Botildensborg, med två olika kök, med matlagnings-event, men med koppling till odlingen. Där du kan komma att ta del av odlingen, lära dig att odla, att skörda, att köpa från odlarna i Stadsbruk.” Lena ville också ha en plats för barnen som besöker att leka på. Isolde (odlare): ”Det är den här gemenskapen framför allt och på nåt sätt knyta an oss odlare med lokalbefolkningen av matintresset som finns. Att få jordbruket lite närmare det vanliga folket.”

Jag intervjuade också Stella och Kajsa, två stadsodlare som odlar utanför området, i Hyllie. De såg gärna att Botildensborg kan fungera som ett högkvarter för hela Stadsbruk där faciliteter för restaurang, försäljning och förvaring finns. Helen (Malmö Stad) menade också att Botildensborg kan fungera som ett hub/centrum för Stadsbruk. Carlos (odlare) fortsatte: ”Mötesplatser för oss odlare, och sen därefter liksom om det skulle gå att få till den här byggnaden och renovera och så skulle det vara fantastiskt att ha det som en del där odlarna kan använda sig av det i form

av allt till att byta om kläder till att ha en restaurang som man kan leverera grönsaker till en plats där man kan förbereda sin skörd och liksom så där och allt möjligt. Att skapa en koppling så vore jättefint.”

Mattias och Patrik (odlare) var inne på att det kan bli ett koncept för andra stadsodlingar i Sverige.

”Jag (Patrik) ser gärna att det blir en enda stor djungel där man komma och äta. Uppleva! Det är det som är så roligt att det är i staden. Att kunna uppleva det på riktigt. (Mattias) Det är inte många i skolan som vet hur man odlar en potatis. Det är inte många i Malmö som vet det och att kunna ha det centralt i Malmö är ju häftigt.” Platsen är stadsnära för att människor lätt kan ta sig dit, Göran (Xenofilia) uttryckte sig så här: ”Jag tänker att det komma människor som besöker platsen, från andra delar av Malmö. En mötesplats, där det är litet och lagom. Det är stadsnära, med trafik. Det är en bra plats där man kan visa vad man kan göra.”

Mattias (odlare) hade denna vision: ”Jag hoppas att det utvecklas till ett sätt för folk att odla mer direkt utan så många mellanhänder och att odla ekologiskt till en lokal marknad som är mer medvetna om vad de vill ha och köpa. Och man skulle kunna odla kontraktsodlat också om det finns restauranger eller vissa offentliga eller privata inrättningar som har mycket behov av något visst specifikt som gör att man kan bli deras lokala och ekologiska leverantör av de produkter de vill ha.”

Odlingsplaner

Fråga 2: Vad har du för planer för din odlingsplats?

En sak som skiljde sig mellan de olika odlarna är hur långt de har kommit med sin verksamhet. Några använder platsen som ett experimenterande, ett sätt att lära sig att odla. Till exempel Ida (odlare): ”Våra planer är än så länge ganska oklara måste jag säga. Vi försöker att steg för steg förstå hur vi ska bära oss åt, som nybörjare då. Vi vill ha en klar bild av vad vi vill, men det är för mycket information. Vi får ta det som det kommer. Vi vill att det ska vara så lättskött som möjligt.” Några andra hade klara planer för försäljning. Försäljningen kunde både vara av den sorten att kontraktsodla till en restaurang eller liknande institution samt att sälja på marknader.

Mattias och Patrik (odlare) sade att deras grundidé är att göra deras restaurang Moccasin självförsörjande på grönsaker i den mån det går.

Det fanns en strävan att ha en koppling till lokalbefolkningen, och med de som köper deras varor.

Carlos (odlare): ”Vi försöker alltid hoppa mellanleder, antingen att stå på torg eller att vi säljer det direkt till restauranger. Det är viktigt för oss att ha den intima kontakten till dem vi säljer till.”

Det fanns också en strävan om att utveckla odlingen i staden, se vad som är möjligt att odla och att det går att odla flera olika sorter, gärna ovanliga. Göran (Xenofilia) sade så här: ”För vår del är att testa nya grödor och att skapa en livskraftig jord. Testa andra speciella och annorlunda grödor [...] så är det ett visningsställe där man kan bli inspirerad av att komma och titta på.”

Lena (Xenofilia) ville prata om trädgården i Botildenberg: ”Vi kan mötas i trädgården. Vi kommer att ha restaurang och café. Uteservering på något sätt med någonstans att sitta och fika.

Någonstans där barnen kan leka. Men att i trädgården bygga upp en infrastruktur för försäljning. Jag kan tänka mig när man kommer dit kommer man att tänka: Wow! Här tas mina grönsaker upp, man är nära sin leverans. Jag har länge haft en idé om en global kryddträdgård i trädgården. Där man kan gå mellan kontinenter och plocka sina olika örter och kryddor för sin matlagning. Att i Botildenberg skapa olika rum i Botildenberg.”

Samarbeten

Fråga 3: Ni som idag odlar på platsen, hjälper ni varandra eller samarbetar ni på något vis?

Om ja, hur?

Om inte, anser du att det vore bra med t.ex en gemensam odlarförening eller något annat slags samarbete?

Odlarna sade att det finns samarbeten, men unisont svarade att det alltid kan bli bättre. En av förutsättningarna för projektet var att hjälpa varandra. Idag finns det oklarheter kring vem som ansvarar för inköp och problematik med att vara en organisation med flera nivåer. Vem som ska göra det

och hur det ska göras? ställde sig många frågandes av odlarna. Det fanns också en stark vilja att göra saker själva inom projektet. Carlos och Isolde (odlare): ”I många fall får vi odlare samarbeta för att ordna vissa problem eller frågor eller lösningar. Så att man inte alltid förlitar sig på en högre instans. Så från oss odlare och lägre ner så att vi kan samarbeta så att vi kan höja oss, det tror jag också är viktigt. Det som jag ser som ett samarbete, men som kanske inte är så officiellt, men bara när vi är så pratar vi mycket om odlingen och ger råd och tips till varandra.” Helen från Malmö stad sade så här: ”Odlarna ingår i Stadsbruksprojektet. De arrenderar marken från projektet och har skrivit avtal. De som odlar har eget företag/ingår i en ekonomisk förening och har planer att sälja sin skörd. Det är tänkt att vissa ska sälja sina produkter under namnet Stadsbruk till restaurang och kaféer i Malmö. Andra har redan hittat en säljkanal/marknad för sina produkter. Det finns ingen odlarförening men det finns regelbundna möte/träffar för odlare att informera om saker som händer och en möjlighet för odlare att ställa frågor till varandra och till projektet. Det finns redskap/maskiner som ägs av projektet som de får låna/hyra. Och de pratar med varandra så klart i fältet!” Lena ville svara på vad Xenofilia får ut av att hjälpa odlarna och varför de satsar mycket pengar på projektet. Det är en stor risk att ta och hon menar att odlarna inte kommer att kunna täcka upp kostnaderna för att driva projektet. Hennes tanke om ekonomin kring Stadsbruksprojektet beskrev hon så här: ”Därför ser jag att Stadsbruk måste generera ett värde där jag någonstans som företagare kan plocka ut och ta betalt för det. Då ser jag mycket i att man skapar en unik urban miljö som gör att folk vill komma dit, och då kan vi skapa evenemang som vi kan ta betalt för.”

Ideellt/kommersiellt

Fråga 4: Vad skulle du tycka om en del av odlingsmarken i Botildenborg utvecklades till en matpark?

Odlarna och Helen från Malmö stad var positiva till förslaget om Matpark. Åsikter som ”ju fler desto bättre” och ”mindre risk att saker blir stulna om det är fler som rör sig på platsen” uppkom under intervjuerna. Det var också frågor som kom fram som till exempel: ”Hur ska det gå till?” och ”Var ska den marken tas ifrån?”

Göran (Xenofilia) tyckte att en kommersiell odling som genererar lokala arbeten, så kommer det alltid vara bättre än ideella föreningar. Lena (Xenofilia) ställde sig skeptisk till Matpark: ”Många som odlar, är väldigt naiva vad gäller den ekonomiska hållbarheten. De tänker inte ekonomi, att det nästan är fullt att tjäna pengar och att man ska jobba ideellt. Vad som händer när något är ideellt, så blir det ohållbart. Då bygger det på att vissa människor måste hålla på och ha lust. För att kunna vara uthållig, så måste du ha inte bara lust utan också ihållighet. Därför måste man se hur det i hållbarhet kan bli en vinning för alla. Och när man ser det att det kan bli en Matpark, att det kan bli en häftig grej som adderar något till Xenofilias koncept, då är det nästan som marknadsföring. Kan en Matpark vara något för att det är något socialt häftigt och bra för människor.”

Sammanfattande reflektion

Fråga 1. Visionerna handlar om att koppla människor till varandra genom mat och odling. Det handlar om kopplingar mellan projektets deltagare, hur de vill att platsen ska bli och hur besökare kan ta del av platsen. Det handlar om att få maten närmare befolkningen, upplevelsen av mat på ett annat sätt.

Fråga 2. Vad gäller försäljning av odlingen så har några klara idéer om hur de ska sälja sina produkter, andra säljer under namnet Stadsbruk. Det är dels mötesplatser och möjligheter för odlarna att mötas, men också verksamheter som uteservering, kryddträdgård och andra evenemang som önskas.

Fråga 3. Alla säger att det finns samarbete, men många säger att det kan bli bättre. Det sker möten kontinuerligt, odlarna pratar och delar med sig av kunskap om odling. Det är oklarheter kring beslut av inköp av ny utrustning som bör styras upp. Lena lyfter att odlingen ger en unik urban miljö för Xenofilia att driva restaurang som sedan kan ge avkastning till Stadsbruks-projektet.

Fråga 4. Alla tyckte mer eller mindre att det är en spännande idé med en Matpark. Där de bra sidorna är att kunna ha fler människor på plats som kan ta del av odlingen och att det blir mindre risk att saker förstörs eller blir stulna om det finns en lokal anknytning till en plats. Problemet som många ser är hur det ska implementeras i den befintliga kommersiella odlingen som Stadsbruk gör nu. Problem som återstår är att det inte finns så mycket plats för annan odling, vem ska driva det? Och att en ekonomisk hållbarhet måste genereras.

5.2. Inventering och analys

För att få förståelse för platsens förutsättningar och hur platsen används gjordes en inventering samt en analys i området för att se vilka kvalitéer som finns idag. Det som inventerades och analyserades var natur och vegetation, material, klimatförhållanden, cirkulation och platsens idé.

Natur och vegetation

All odlingsmark används på båda odlingarna. Botildenborgs odling brukades även förra året, men i Västra Skrävlinge startade odlingen i år 2015. Odlingarna drivs av flera olika odlare, som medför att

det är en mångfald olika grödor som odlas.

Minimikravet för en odling är 400 kvadratmeter och det skiljer mycket i storlek mellan odlarnas områden, i både form och yta. Inne i Botildenborgs trädgård finns det gamla träd och syrébuskar som antyder att den har anlagts för att användas som en trädgård för cirka 100 år sedan. Det syns på trädens storlek och utformningen av trädgården. Trädgården ramas in av trädrader förutom mot Västra Skrävlinge kyrkogata. Mot Ringledden går en lindallé som sedan övergår till en häck av naverlön, resten av inramningen är en brokig samling av lövträd. Trädgården är lummig, men luftig. Botildenborgs odling har en hög häck mot Västra Skrävlinge kyrkogård och buskage mot

Botildenborgs trädgård, men öppen väster- och österut. Det går att se den tungt trafikerade Ringleden och det stora parkområdet som ligger öster om Botildenborgs odling. På Västra Skrävlinge är det öppet, men det är stora buskage med träd och buskar längs Ringleden som en L-form som delar odlingen på Västra Skrävlinge. Annars har platsen ingen vegetation mot Ringleden eller mot Amiralsgatan.

Material

Generellt är det få sittplatser på hela området, det är också få sittplatser om man rör sig mellan Botildenborg och Västra Skrävlinge. Det finns sittplatser inne på kyrkogården.

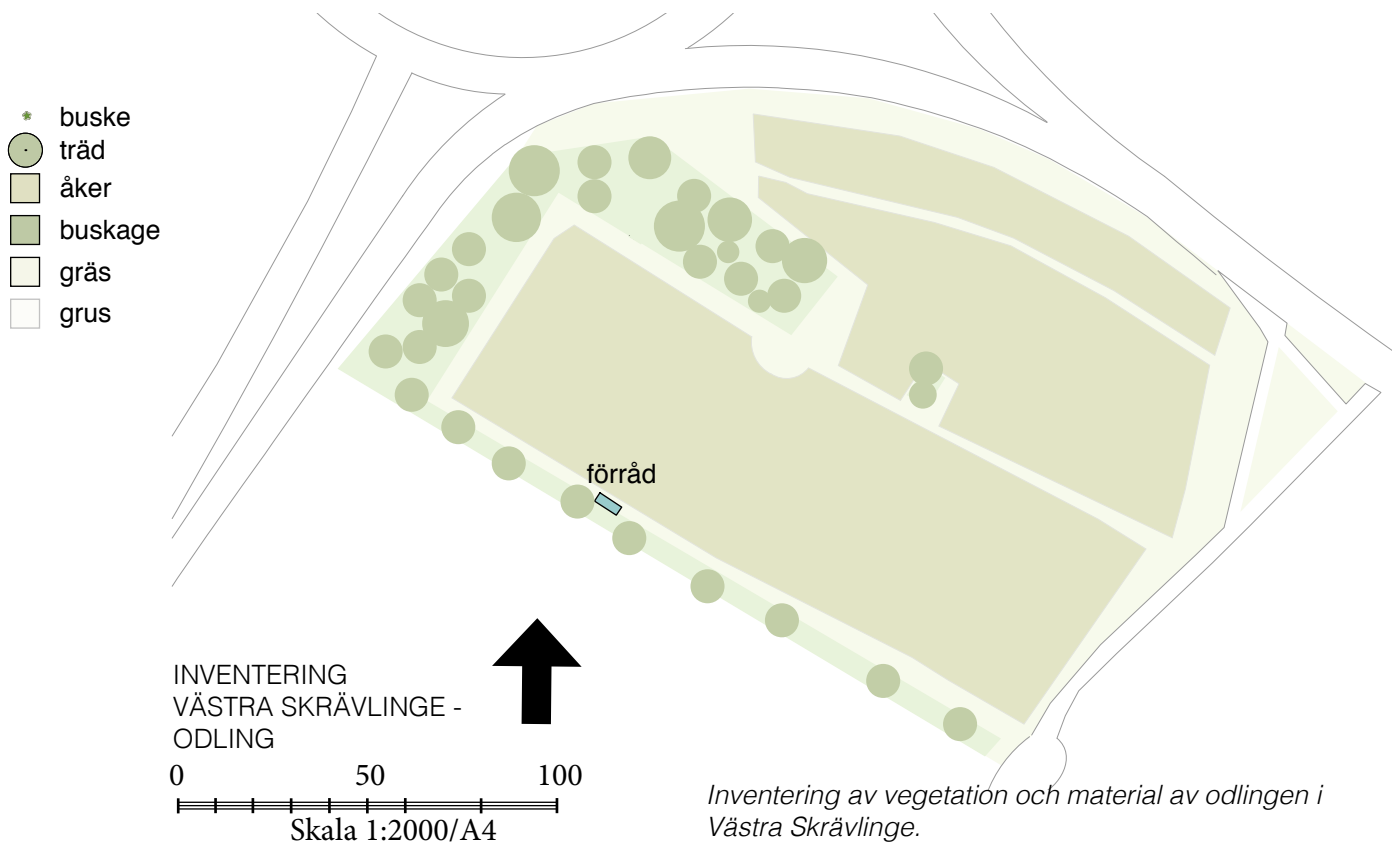
På Västra Skrävlinge finns idag inga sittplatser.

Botildenborg har några sittplatser i form av höbalar och några plaststolar vid förrådet. Inne i trädgården finns inga sittplatser.

Platsen utgörs främst av odlingsmark, gräs och en liten andel hårdgjord mark. I Botildenborgs trädgård finns det inga sittplatser förutom trappor att sitta på. Markmaterial är främst gräs och entréplaner med grus. Det finns spår av att det tidigare har funnits marksten som har använts vid entréer. På båda odlingarna är det främst odlingsmark, gräs är det i ytterkanterna samt en mittremsa av odlingarna som är gräsbeklädd.

Inventering av vegetation och material av platserna trädgården och odlingen vid Botildenborg.

Klimat

Västra Skrävlinge är mycket öppet och det finns få platser med skugga samt att det blir blåsigt då omgivande landskap är flackt och att Öresund är nära. Kyrkogårdens trädtrader och buskaget som finns vid odlingen är den växtlighet som ger skydd på platsen. Botildenburgs odling är också öppen och blåsig, men inte lika mycket som Västra Skrävlinges. Båda förråden ligger i norrläge på både Botildenburg och Västra Skrävlinge. Det går att söka skugga vid dem om det är soliga dagar. Vid huset är den storvuxna trädgården en plats med många rum som är skyddade, som har både sol och skugga beroende på tid på dygnet. Det finns platser för sol, skugga och lä i trädgården. Klimatet för odlingen förbättras genom att ha polytunnel och odlingsväv som skyddar växterna från vind och förbättrar lokalklimatet.

Cirkulation

Hela området ligger stadsnära och det gör att det är lätt att ta sig dit med olika transportmedel. Gång- och cykelväg finns runt hela området, som ibland samsas med Västra Skrävlinge kyrkogata som är lätt trafikerad som kopplar ihop Botildenburg och Västra Skrävlinge. Mellan odlingarna går det att gå genom kyrkogården, men den upplevs som en barriär idag.

Den väg som de flesta väljer att ta är Västra Skrävlinge kyrkogata. Den är asfalterad och upplevs lång då den är monoton. Det finns ett problem i hur man ska röra sig mellan odlingarna. Bussarna går ofta mellan Malmö centrum och Rosengård. Det finns en busshållplats vid Västra Skrävlinge som trafikerar av flera busslinjer. I trädgården vid Botildenburg går det att röra sig fritt runt huset och mellan vegetationen, men trädgården är inte tillgänglighetsanpassad, entréerna till huset är inte heller tillgänglighetsanpassade. På odlingarna finns det gräsmattor mellan åkrarna som det går att röra sig på.

Idé

Höghusen är alltid närvarande i området, det ger stadsodlingen en känsla av att befinna sig i en stor stad samtidigt som det är ett periurbant jordbruk med stora vidder. Det är stora siktlinjer mot områdena runtomkring. Kopplingen mot omgivningen, dess kontext och historia är närvarande. Botildenburgs trädgård är en skyddad plats med stora gamla träd. Huset definierar hela platsen och husets arkitektur skapar flera rum som kan fungera och utvecklas som mötesplatser.

6

GESTALTNING

GESTALTNING

Förslaget som följer utgår från respondenternas, aktörernas visioner om hur området kan utvecklas. Utifrån resultatet från intervjuerna, inventeringen, samt analysen har ett program arbetats fram. Punkterna i programmet är sinsemellan lika viktiga och utförs inom ramen för det här arbetet. Gestaltningen av området har skett genom idégenerering (analytiska, intuitiva och mimikmetoden). Förslaget presenteras i en Illustrationsplan som visar hela området, Principer som ska ses som enkla tillämpningar som presenteras med perspektiv, samt Kryddträdgården som presenteras med plan, perspektiv och växtlista. Tanken är att Botildenburgs trädgård ska bli en målpunkt i Malmö, och att stadsodlarna ska kunna sälja sin mat ute på odlingarna Botildenburg och Västra Skrävlinge.

Ekologisk ogräsbekämpning i slutet av maj - Botildenburgs odling.

6.1. PROGRAM

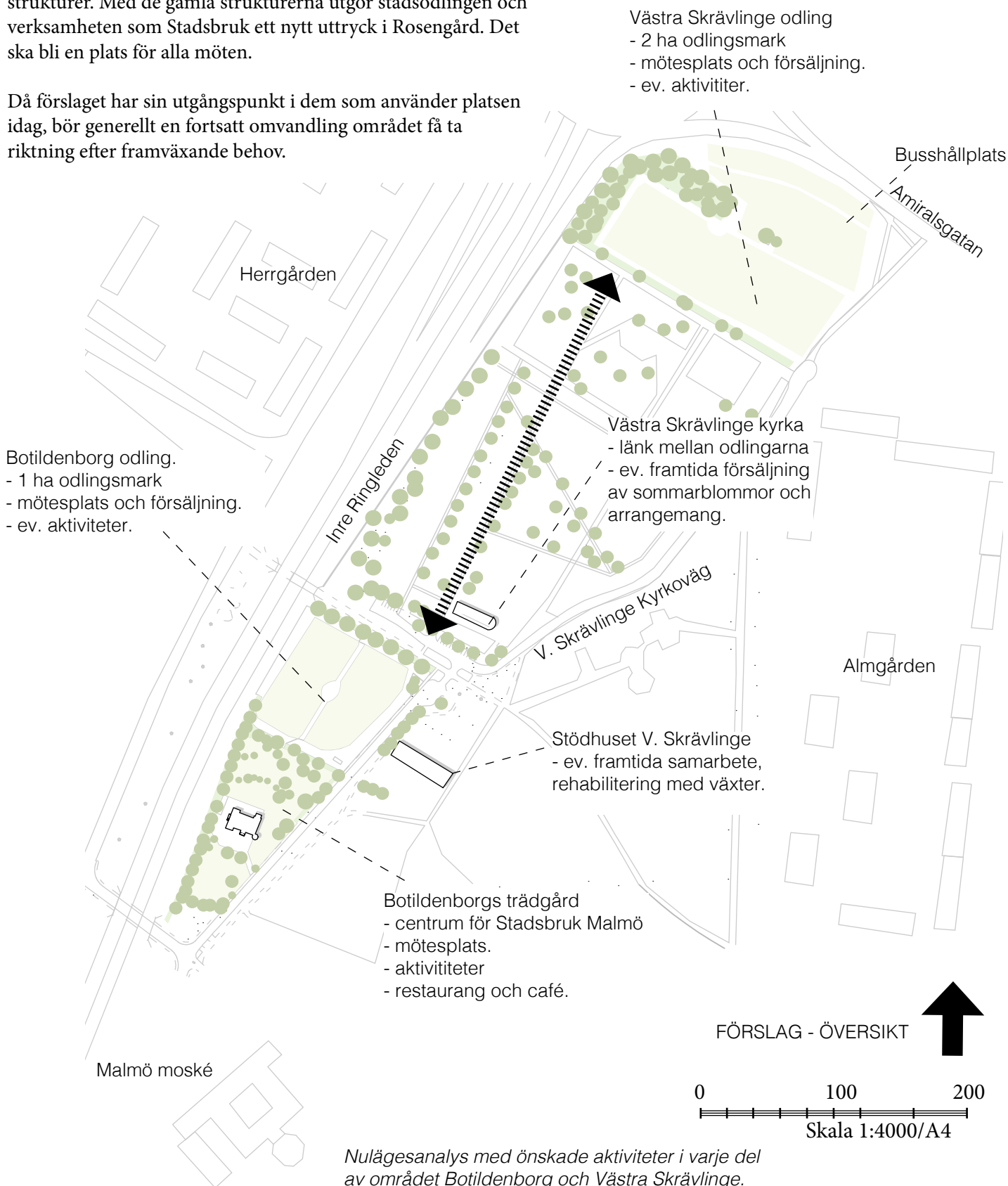
- Inom området ska det finnas sociala mötesplatser för odlare och för besökare med inriktning på mångfald och öppenhet.
- De sociala mötesplatserna ska vara lättillgängliga, ska ha koppling till mat och kultur.
- Var de olika mötesplatserna ska vara beror på klimat och önskemål från odlarna.
- Mötesplatserna ute på åkrarna bör vara enkla att flytta beroende på användningsområde och ska kunna användas till flera syften.
- Botildenborgs trädgård ska innehålla en uteservering, kryddträdgård, lekplats och marknadsplats. Det bidrar till en unik urban miljö och kan ge avkastning åt Stadsbruks-projektet.
- Det ska finnas en global kryddträdgård nära huset. Olika växter som kan användas till matlagning för restaurangen och för kryddvandringar.
- Ett förslag på Matpark kan göras eller liknande odling som är öppen för lokalbefolkning.
- ”Att få jordbruket närmare folket”, kan innebära aktiviteter som gör att de besöker platsen och lär sig om ekologisk odling.

6.2. Resultat - Illustrationsplaner

Målet är att samla området och att integrera det med omgivande strukturer. Med de gamla strukturerna utgör stadsodlingen och verksamheten som Stadsbruk ett nytt uttryck i Rosengård. Det ska bli en plats för alla möten.

Då förslaget har sin utgångspunkt i dem som använder platsen idag, bör generellt en fortsatt omvandling området få ta riktning efter framväxande behov.

I den här delen av förslaget visas de olika platserna som är gestaltade i Botildenburg och Västra Skrävlinge. Platserna kallas Botildenburgs trädgård, Botildenburgs odling och Västra Skrävlinges odling. På kommande sidor kommer avsnittet Principer och Kryddträdgården presenteras och förklaras mer i detalj. Dessa är exempel på mötesplatser i området.

I Botildenburgs trädgård ska besökaren eller odlaren kunna röra sig mellan de olika mötesplatserna. På Bouleplanen kan man spela ett parti boule för att umgås och aktivera sig. Lekparken är främst till de minsta och är naturlig i sin utformning. Kryddträdgården ligger i nordvästra hörnet av trädgården, vilket utgör ett bra klimat för grödorna samt en lummig plats att mötas på.

Uteserveringen är tänkt att bestå av flyttbara enkla möbler och ska vara nära uteköket som ligger i kontakt med huset. Ute på Botildenborgs odling finns det en mötesplats med sittplatser och eventuell grillplats. Ute på Västra Skrävlinge kommer ett pop up-café kunna uppföras med tillhörande sittplats och grillplats. Förslag på Matpark har gjorts genom att införa testa på-dagar. Mellan odlingarna är det tänkt att ta sig genom Västra Skrävlinge kyrkogård, som har en trevlig gångväg i grönområdet istället för att röra sig på Västra Skrävlinge kyrkogata och på så sätt skapa en möjlighet för försäljning av blommor till besökande till kyrkogården.

6.3. Principer

Här följer en bildserie över platserna i förslaget. Dessa kallas principer, för att platserna för dessa inte är bestämda. Det främsta syftet med principerna är att visa på hur platserna som respondenterna vill ha skulle kunna se ut. Gemensamt för alla platser är att de är enkla och gjorda av enkla material, men som ska kunna passa in i miljön. Efter det här avsnittet följer Kryddträdgården som är placerad i det nordvästra hörnet av Botildenborgs trädgård.

UTESERVERING

I Botildenborgs hus kommer det att finnas restaurangverksamhet vilket togs upp i intervjun med Lena Friblick, bland annat så önskades en uteservering. Illustrationen visar möbler som är flyttbara, besökaren kan sitta i skuggan eller i solen. Det finns en marknadsplats, där varor från Stadsbruk också säljs.

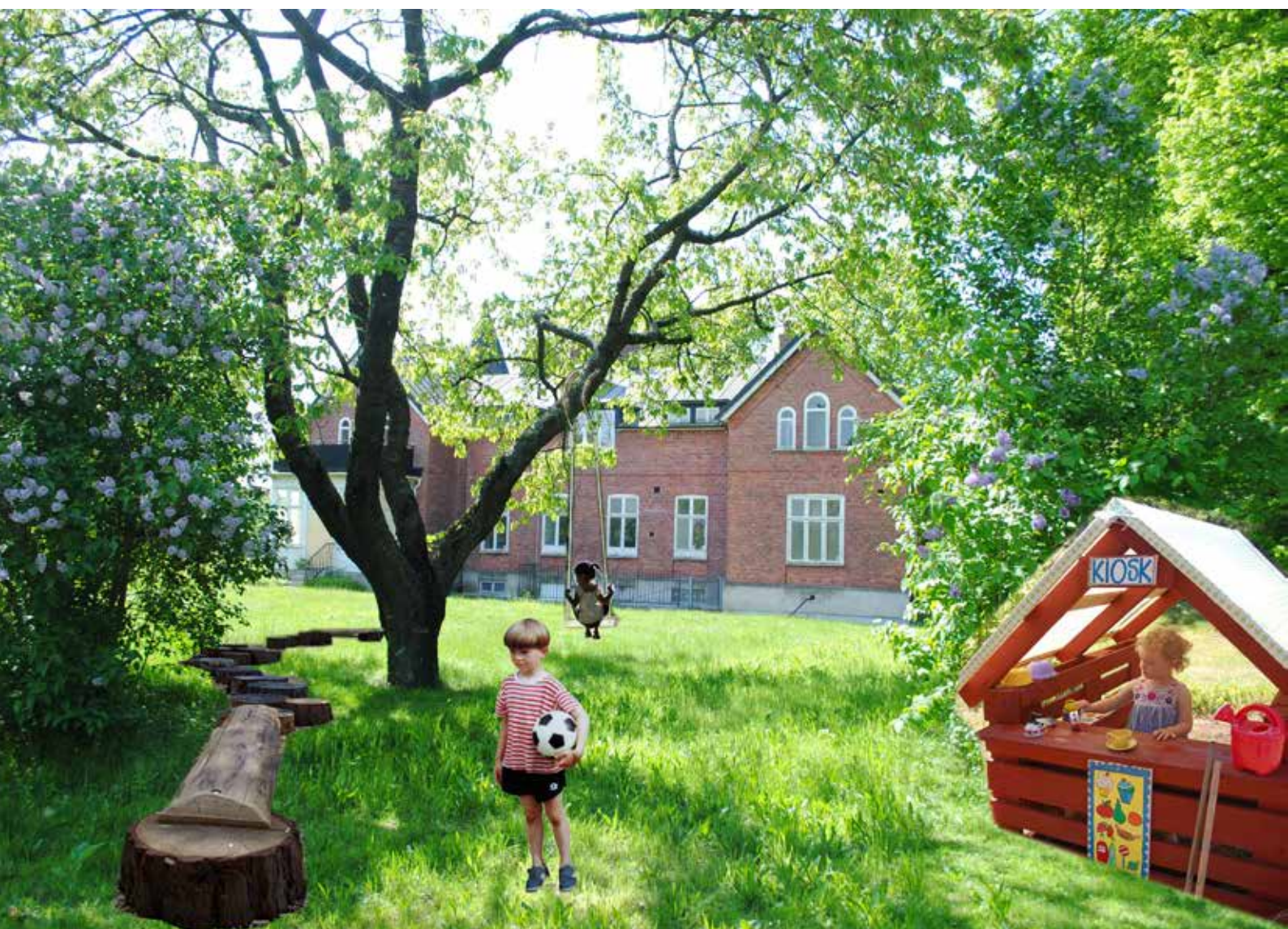

BOULEPLAN

I en intervju så uppkom förslag på bouleplan som en aktivitet i Botildenborgs trädgård. Platsen är vid Botildenborgs hus. Det är kväll och solen skiner igenom det sirliga bladverket på lindarna. Grusplanen är befintlig och bouleplanen är efter måtten 4x15m som är måttet för tävlingsbana.

LEKPLATS

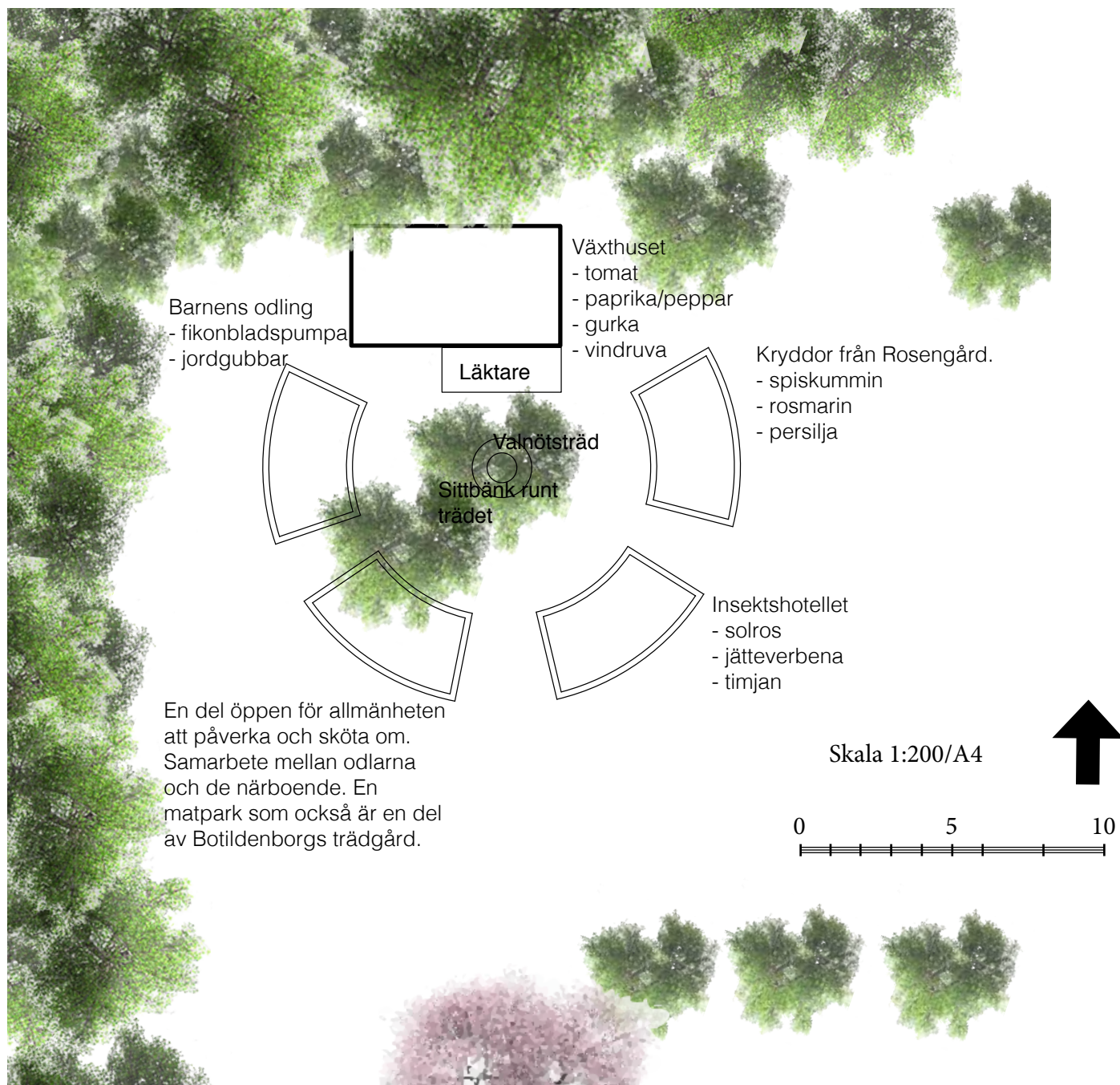
I en intervju önskades en lekplats som kan placeras i Botildenborgs trädgård. Här visas lösningar för lekredskap som gör lekplatsen en del av den prunkande växtligheten. Ett önskemål är att det ska vara möjligt att göra med små medel. Lekbutiken i illustrationen är gjord av pallkragar, gungan är uppsatt i trädet med rep och en plank som sits. En stig av stubbar och stammar som barnen kan hoppa på, vilket ämnar att integrera lekplatsen med växtligheten i trädgården.

POP UP- AFFÄR

Många har efterfrågat mötesplatser på odlingarna. Platsen som är i det nordvästra hörnet av Västra Skrävlinges odling, har blivit en plats för ett pop up- café och butik. Det är en container med ett kök och platsen bakom är en grillplats som ska kunna användas jämt. Med sådana evenemang, så kan människor komma till odlingarna och ta till sig platsen, växtligheten och kunna köpa fika, mat och produkter från odlingarna. Utformningen är inspirerad av mina studieresor till Berlin och Paris.

6.4. Kryddträdgården

I en kryddträdgård möts växter från hela världen och kan användas i massvis av olika rätter i olika kombinationer. Kryddträdgården blir på ett sätt också en metafor för möten mellan olika kulturer. Här följer ett förslag på en kryddträdgård som ska spegla omvärlden, men med utgångspunkt i Rosengård. En stadsdel i Malmö som symboliserar mångfald och möten mellan människor med olika bakgrunder. Formspråket är en glob med fyra lika stora delar och ett växthus. Globen har en mittpunkt som accentueras av ett valnötsträd.

KRYDDTRÄDGÅRDEN

Vid kryddträdgården finns sittplatser i form av en sittbänk som löper runt valnöten och en läktare i söderläge vid växthuset. Här ska det gå att använda sig av växterna till matlagning, skördefester och kryddvandringar. En mötesplats för olika åldrar med odlingen i centrum. En del med några pallkragar kan vara till för barnens odling, där de får testa att odla lite enkla grödor som växer snabbt. Där skulle det kunna vara majs, ärtor blandat med bärbuskar. En ideell del kan finnas här för att knyta an till de närboende, en matpark.

Program för kryddträdgården:

Kryddor som ska användas till kryddvandringar för Kryddor från Rosengård, ska tala om olika länders mat och kultur. Att lära ut om ekologisk odling.

Barnvänligt.

Lättillgängligt.

Lättskött (så gott det går).

Skuggplatser.

Inbjuda till goda möten där människor kan ta del av maten som odlas.

Kryddor som används till matlagning.(+ det som odlas på åkrarna kommer att kunna användas till den framtida restaurangverksamheten).

Ekologiskt tänk. Insekter, fåglar, växter.

Bra att tänka på: finns många kaniner på området idag.

Kriterier för valet av plats för kryddträdgården

Den ska ha mycket sol + lä = bra klimat.

Nära huset och inne i trädgården, i samverkan med lek och uteservering.

Nära odlingen = kan gynnas av ekosystemtjänster.

I trädgården, nära blommande buskar och träd = kan gynnas av ekosystemtjänster (pollinering).

Attraktionspunkt i trädgården som gör att besökande rör sig över hela området.

Egenskaper för det nordvästra hörnet i Botildenborgs trädgård

Lä från de höga och täta träden.

Sol, större delen av dygnet förutom kväll.

Söderläge

Attraktionspunkt.

Nära huset, går att samspela med uteservering.

Nära äppelträd, körsbär och syrener.

Vacker plats, det blir ett sirligt ljus på kvällen när solen lyser genom naverlönnarna.

Det nordvästra hörnet av Botildenborgs trädgård.

7

DISKUSSION

TADSBRUK

odlar livskvalité

DISKUSSION

Diskussion kring huvudresultat

I det här arbetet har jag använt mig av idéer från aktörer inom projektet Stadsbruk för att gestalta platserna Botildenborg och Västra Skrävlinge, vilka jag inte hade besökt innan jag började att arbeta med detta examensarbete. Målet var att lära mig vad stadsodling är, få förståelse för vad brukarna och de som känner till området vill ha för förändringar. Det har varit roligt och utmanande att försöka förvalta andras idéer och visioner.

Botildenborg och Västra Skrävlinge kan enligt Lena Friblick bli en mötesplats där mat och odling står i fokus. Genom intervjuer med aktörerna har förutsättningarna för riktningen som Stadsbruk Malmö vill att området ska utvecklas tagits fram. Genom intervjuerna fick jag en bas att stå på när jag skulle ta mig an gestaltningen. Intervjuerna har varit till stor hjälp och jag har känt att arbetet har varit meningsfullt, men också inneburit ett stort ansvar. Respondenterna har framtidsdrömmar och visioner om hur den här platsen kan bli. Jag har upplevt att arbetet har varit överväldigande och jag har insett att gestaltningen enbart kunde bli översiktlig. Det har varit rimligt att lägga arbetet på en översiktlig nivå med tanke på den begränsade tidsramen för projektet. Resultatet har på så sätt blivit ett inlägg i en diskussion om hur området skulle kunna utvecklas, en möjlig framtid. Målet med arbetet har varit att ha en dialog med brukarna i form av intervjuer. På så sätt har jag använt mig av deras idéer och sedan applicerat det i gestaltningen. Det har medfört ett något annorlunda tillvägagångssätt än vad jag tidigare har arbetat med, då analysen av inventeringen har tagit större plats. Det är oerhört

svårt att framföra andras idéer och jag har försökt få med alla idéer som har kommit från aktörerna och ändå få ihop ett samlat förslag för området. Jag har varit medveten om att jag hela tiden tolkar svaren utifrån mig själv.

Mitt största bidrag i det här examensarbetet har varit att samla de olika aktörernas visioner om Botildenborg och Västra Skrävlinge samt vad de vill åstadkomma med sina verksamheter. Vidare kan det ligga till grund för diskussion kring hur samtliga aktörer vill att området ska utvecklas. Gestaltningen av området kan på så sätt vara ett underlag för den diskussionen.

Bidraget i mitt arbete har varit att försöka skapa förutsättningar för en hållbar utveckling för området. Stadsodling har idag blivit en trend och det beror på flera faktorer. Många söker sätt att påverka sin närhet och försöker arbeta aktivt med att påverka rådande klimatförändringar. Denna studie samt flera andra visar på att odling ger människor mening. I Lipschütz examensarbete kommer hon fram i sitt ämne ”De bakomliggande drivkrafterna i stadsodling” att det ger människor mening, en social kontext, möjlighet att påverka sin urbana miljö och knyta starkare band till naturen. Det ger lokala arbeten, lokala mötesplatser och att producera mat ekologiskt är bra både för klimatet och människors hälsa.

Innan arbetet hade jag enbart besökt Malmö ett fåtal gånger och jag hade aldrig besökt platsen som jag skulle gestalta. Det är så klart alltid skrämmande, men också en frihet som jag inte har haft när jag har varit bekant med platsen som jag har gestaltat.

Malmö är en trevlig stad, som jag tidigare beskrev, så påminner den om Berlin i sin brokighet. Det finns en känsla i staden som också beror av mångfalden, vilket återfinns i den mångkulturella stadsdelen Rosengård där det bor ca 100 nationaliteter.

Resultat

Intervjuer

De som intervjuades var inte en homogen grupp, det grundar jag på att de hade olika arbeten och olika etniska bakgrunder. Grupperna som intervjuades var stadsodlare, företagare från Xenofilia och tjänstemän från Malmö stads stadsbyggnadskontor. Nedan följer en utvärdering av de fyra frågorna som användes i intervjuerna.

Den mest generella frågan var: Hur vill du att Botildenberg och Västra Skrävlinge ska bli? Här förväntade jag mig att respondenterna skulle komma med stora visioner om vad området kan bli, men det var istället väldigt klara och enkla önskemål och något som är möjligt att ordna på relativt kort tid. En plats för gemenskap och möten där odlingen/maten står i centrum.

På frågan ”Vad har du för planer för din odlingsplats?” framkom de visioner som odlarna hade angående affärsplaner, vilket egentligen inte gav mig ledtrådar att utgå ifrån. Här valde Lena att svara på hur hon vill att Botildenburgs trädgård ska utvecklas enligt henne. Det har senare legat till grund för de förslag jag har gett för trädgården.

På frågan om aktörerna samarbetar, svarade de flesta att det fungerar bra, men att det kan bli bättre. Det är oklart vem som sköter besluten i organisationen. Det är bra att något sådant kommer fram i intervjuerna, då det behöver göras något för att förhindra och ändra på oklarheter inom organisationen.

På frågan ”Vad skulle du tycka om en del av odlingsmarken i Botildenberg utvecklades till en matpark?”, så var de flesta positiva. Däremot ställde sig många frågande till hur det ska genomföras rent praktiskt på området. Matparken borde kunna implementeras i Stadsbruk, då det skulle ge flera besökare och flera som befinner sig på platsen. Ekonomiskt skulle det kunna lösas genom att några av de befintliga

stadsodlarna skulle kunna arrendera ut en del av sin mark. I gestaltningen skulle en del av kryddträdgården skötas om av närboende, tanken var att se hur starkt intresset är och att knyta an till närboende samt skapa intresse för området.

Gestaltning

Syftet med arbetet har varit att förvalta andras visioner om platsen de använder och känner till. Det är en ny erfarenhet för mig som landskapsarkitekt, där jag har varit tvungen att ifrågasätta mig själv och tolkat andras visioner. Utifrån respondenternas åsikter har ett resultat för vad området kan bli i form av perspektiv och planer. Jag borde ha frågat respondenterna mer i detalj hur de ville att platserna skulle gestaltas. De åsikterna skulle ha gett mig en ännu bättre bas att stå på inför gestaltningsskedet. Att till exempel arrangera en workshop där de olika aktörerna hade getts möjlighet att vara med i gestaltningsprocessen i ett tidigt skede. Syftet med en workshop hade varit att skapa en dialog mellan de olika aktörerna och att förhoppningsvis skapa en kreativ miljö. Detta skulle ha varit otroligt tidskrävande, men säkerligen skulle det ha gett ett resultat som är nära vad Stadsbruk Malmös aktörer vill ha.

Förslaget är uppdelat i huvudsakligen tre delar, en översiktlig illustrationsplan där hela området får plats och alla delar i förslaget presenteras. Där presenteras de olika delarna, där Kryddträdgården skiljer sig från principerna i detaljeringsgrad. Anledningen till det är att Kryddträdgården extra mycket tydliggör tanken om en plats för möten, människor och mat. Det var bra att jag fokuserade mer på en del än att jag skulle ha gjort alla delar lika detaljerade. De andra delarna av förslaget har jag valt att kalla principer, dels för att platserna som de befinner sig på kan ändras och att de är mer schematiskt gjorda. De är enbart visade illustrativt genom perspektiv, något som ger en känsla för hur det skulle kunna se ut.

Gestaltningen kunde ha fått ta större plats, men på grund av tidsaspekten i arbetet har den blivit översiktlig. Om inte intervjuer hade genomförts hade det funnits mer tid för att genomföra en mer nog-

grann gestaltning. Intervjuer tar lång tid, då det handlar om att nå en grupp människor som inte nödvändigtvis har den här verksamheten som sin primära utan arbetar även med andra saker. Om jag hade gjort allt på egen hand hade det sett helt annorlunda ut, kanske inte i resultatet utan snarare angreppssättet. Det hade krävts mer analysarbete för att få fram en gestaltning. Men, i och med att jag har velat skapa sociala mötesplatser har intervjuerna hjälpt mycket i gestaltningsprocessen. Genom att genomföra intervjuer ger det mer legitima förslag för hur de som använder platsen vill ha de utförda.

I bakgrundsavsnittet tog jag upp de studieresor jag genomförde till Paris och Berlin. Dessa projekt visar på att stadsodlingar som drivs framåt av människor också bryr sig om sitt närområde. Det skapas sociala band, men också band till sin omgivning. De är ett välkommet inslag i städer som allt mer blir förtätade, de gröna ytorna och oaserna uppskattas. Berlin och Paris har varit två inslag i mitt medvetande om hur stadsodling kan påverka stadens struktur. Nu kanske det kan ifrågasättas om studieresor till dessa två metropoler är väl avvägt för att göra en gestaltning av ett område med stadsodling i en förort till Malmö. I efterhand är studieresorna relevanta för de har gett mig referenser för hur stadsodlingar kan se ut och inspireras av hur de kan påverka den urbana miljön. De trädgårdarna jag besökte har hjälpt mig i formgivningen av de sociala mötesplatser som finns i förslaget för Botildenberg och Västra Skrävlinge.

Reflektion kring arbetsprocessen

Det har varit en ständig lärandeprocess att arbeta med det här projektet. Jag har lärt känna nya människor och det har gett mig nya erfarenheter. Jag är väldigt nöjd med valet av ämne, det har varit oerhört roligt att se vilken kreativitet som det finns inom stadsodling och vilken framtidstro som det finns. Jag hoppas att arbetet kan ge andra studenter inspiration till att göra arbeten med medborgarmedverkan och att stadsodling kan intressera flera. Jag hoppas att Stadsbruk kan ha nytta av mitt arbete.

Metod

Arbetsprocessen har bestått av både studier och genomförande, ofta samtidigt. Det har gett bra möjligheter för ny kunskap om platsen, stadsodling och hur visionerna från intervjuerna kan förvaltas. Här visas en sammanfattning av metoderna.

Litteraturstudier: Jag valde att främst läsa examensarbeten från olika professioner, däribland landskapsarkitekter, men också kulturgeografer. Det har hjälpt mig att se stadsodling från olika synvinklar och det har hjälpt mig att få en mer mångfacetterad bild av stadsodling och hur det går att se på ämnet. Något som kan saknas är litteraturstudier kring hur en social mötesplats kan skapas. Där fyller förhoppningsvis studieresorna sitt syfte.

Fallstudie: Jag valde att göra en fallstudie av området Botildenberg och Västra Skrävlinge i Malmö. Det var en plats som jag tidigare aldrig hade besökt och därför valde jag att göra intervjuer. Jag ville göra en fallstudie för att kombinera studium och gestaltning av ett verkligt projekt.

Intervjuer: Det var första gången under utbildningen som jag intervjuade brukare om hur de vill att en plats utvecklas. Det kan verka märkligt, då jag har studerat 5 år på landskapsarkitektprogrammet, men så är fallet. Det har varit till stor hjälp och det har gett mig en än mer positiv inställning till gestaltningen av området. Det var viktigt för min kännedom om platsen, staden och dess kontext som var väldigt liten när jag tog mig an uppgiften. Jag anser att det fungerade bra att genomföra intervjuerna och att svaren på frågorna gav mig en grund att stå på. Jag kan tycka i efterhand att frågorna var lite för generella och att det inte blev några djupare svar. Det lämnade stort utrymme till att tolka svaren, något som jag tycker gav mig för stort spelrum som landskapsarkitekt. Det hade varit bättre att samarbeta närmare med de olika aktörerna genom hela processen.

Inventering och analys: Jag anser att i det här arbetet gav den relativt enkla inventeringen och analysen en bra grund att stå på. Genom att göra det gav det mig

kännedom om platsen och hur den används. I arbetet används analysen som ett komplement för intervjuerna för att sedan forma ett gestaltungsprogram.

Gestaltungsprocessen: Utifrån intervjuerna, inventeringen och analysen formade jag ett program. Gestaltningen av fallstudien har gått till på det sättet att jag har skissat mig fram för att testa mina idéer genom hela förslaget. Idéerna grundar sig i aktörernas kunskap om platsen och det ger mig förslag på vad som ska finnas på platsen. Då finns det ofta bara en grundidé på vad som skulle kunna finnas där, men inte på hur det ska se ut. Då har jag använt mig av tre olika metoder för idégenerering, ofta börjar med att skissa på känsla (den intuitiva skissmetoden) där jag låter mig ge hän för vad som skulle kunna passa. Sedan för att få mer inspiration, så tittar jag sedan på andra förslag för att komma vidare, det brukar kallas för mimik, sedan följer ofta frågan: var ska det vara? passar det att vara här: som innebär ett mer analytiskt förhållningssätt.

Tankar om framtid för stadsodling

Stadsodling ger många positiva effekter och det kan vara en del av ett svar på ett mer hållbart samhälle. För en mer hållbar utveckling krävs det lösningar som kan vända den negativa trenden där man på nyheterna får höra om klimatförändringar och katastrofer. Kopplingen mellan maten och staden behöver bli mer synlig för gemene man för att befolkningen ska kunna ändra sina vanor.

Livsmedelsförsörjning, förutom flygbränsle har enligt Naturvårdsverket utsetts som en av de största miljöbovarna och som också kan påverkas genom att man ändrar sina livsvanor. Jag ser stadsodling som en del av den förändringen, då det ger klimatvänligt producerad mat.

Jag är medveten om att stadsodling är en pågående trend. Jag hoppas att det är en trend som kommer stanna kvar. Det har varit utvecklande att få ta del av Stadsbruksprojektet på nära håll, vilket representerar en ny idé om stadsodling. Den är kommersiell och det medför en varierad typ av stadsodling i Sverige, då det redan finns flera ideella organisationer. De

ideella organisationerna blir ofta tyvärr inte långlivade, då det krävs eldsjälar för att driva en ideell stadsodling. Stadsbruks-projektet ger lokala arbeten, där maten är i centrum och möjliggör möten. Jag ser också att det inte utesluter att en del av området kan vara till för dem som inte driver kommersiell odling utan är till för närboende, i form av till exempel en matpark. Det ser jag som en möjlig utveckling i projektet för att koppla till omgivningen och på så sätt också ge Stadsbruk en mer given plats i områdets struktur.

Framtida möjliga frågeställningar inom ämnet stadsodling skulle kunna vara att utforska fördelar/nackdelar mellan ideellt och kommersiellt drivna organisationer. Till exempel: Hur kan en stadsodling bli ekonomiskt hållbar?

Jag tar med mig ett stärkt självförtroende från arbetet för arbetslivet som väntar efter examinering. Tack för att ni har läst mitt arbete.

8

KÄLLOR

KÄLLOR

Aleklett, K. (2006) Fossil fuels – how long will they last? Exploring the evidence of peak oil production. I: Rydén L. (ed), *Realising a Common Vision for a Baltic Sea Eco-Region. Report from a Research Symposium on Sustainable Development Patterns in Kaliningrad 28-29 October 2005*. Uppsala: Baltic University Press, ss. 75-80.

Andersson, D. Azar, C. Biel, A. Bryngelsson, D. Drakenberg, O. Gärling, T. Hedenus, F. Holmberg, J. Jagers, S. Larsson, J. Nässén, J. Solér, C. Sterner, T. Wirsenius, S. (2015) *Nu krävs kraftfulla åtgärder mot nötkött och flygresor*. Dagens Nyheter. Tillgänglig: <http://www.dn.se/debatt/nu-kravs-kraftfulla-atgarder-mot-notkott-och-flygresor/> [2015-07-30]

Augustenborg (2014) Ekostaden Augustenborg. Tillgänglig: <http://greenroof.se/augustenborg-ecocity/> [2015-07-15]

Botildenborg (2015) *Om Botildenborg*. Tillgänglig: <http://www.botildenborg.se/om-botildenborg/> [2015-08-10]

Danielsson, S. (2014) *Konsten att odla staden - handbok i stadsodling*. Lund: Bokförlaget Arena.

Delshammar, T. Alexandersson, E. Qviström, M. Jansson, M. Palsdotter, A. Gunnarsson, A. Rännbäck, L-M. Rämert, B. (2012) *Stadsodling - Reflektioner och perspektiv från SLU Alnarp*. Alnarp: Sveriges Lantbruksuniversitet. (Landskap, trädgård, jordbruk, Rapportserie: 2012:31) Tillgänglig: http://pub.epsilon.slu.se/10061/7/delshammar_et_al_130328.pdf [2015-08-30].

Egnor, T. (2009) *Ett grönt Paris - om den hållbara staden och förändringar i stadslandskapet*. Sveriges lantbruksuniversitet. Institutionen för stad och land. Tillgänglig: http://stud.epsilon.slu.se/1145/7/egnor_t_110825.pdf [2015-06-10]

Eriksson, E. (2014) *Stadsodling, en social mötesplats? En fallstudie av Matparken i Skarpnäck*. Uppsala universitet. Kulturgeografiska institutionen. Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:693020/FULLTEXT01.pdf> [2015-08-10]

FAO (2015a) *Productions systems - UPA*. Tillgänglig: <http://www.fao.org/fcit/upa/en/> [2015-10-02]

FAO (2015b) *Urban agriculture*. Tillgänglig: <http://www.fao.org/urban-agriculture/en/> [2015-10-02]

Granvik, M. (2005) *Implementation of the Habitat-agenda in local communities*. Diss. Uppsala: Sveriges lantbruksuniversitet.

Lindholm, A., Orrje, H. (2014) *Konsten att gestalta offentliga miljöer: Samverkan i tanke och handling*. Statens konstråd.

Lipschütz, M. (2010) *Den urbana lustträdgården - En explorativ studie om stadsodlandets drivkrafter*. Göteborgs Universitet. Institutionen för Globala studier.

Mairie de Paris (2012) *La charte main verte des jardins partagés de Paris*. Tillgänglig: http://www.paris.fr/pratique/jardinage-vegetation/jardins-partages/comment-creer-un-jardin-partage/rub_9111_stand_10187_port_22123 [2015-05-20]

Naturskyddsföreningen (2015) *Mer liv vid ekobondens gård*. Tillgänglig: <http://www.naturskyddsforeningen.se/vad-vi-gor/jordbruk/eko/mer-liv-vid-ekobondens-gard> [2015-11-03]

NE (2015) *Hållbar utveckling*. Tillgänglig: <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/hallbar-utveckling#litteraturanvisning> [2015-07-15]

Odlingsnätverket Seved (2015a) *Hem*. <http://odlingsnatverket.se> [2015-09-25]

Odlingsnätverket Seved (2015b) *Om oss*. <http://odlingsnatverket.se/om-oss/> [2015-09-25]

Prinzessinnengärten (2015) *About Prinzessinnengarten*. Tillgänglig: <http://prinzessinnengarten.net/about/> [2015-08-30]

Queiroz, M. (2009) *Urban agriculture/Agricultural urbanity : om stadsodling, urban och peri-urban agrikultur, för en mindre klimatbelastande och energikrävande matproduktion*. Sveriges lantbruksuniversitet. Institutionen för stad och land. Tillgänglig: http://stud.epsilon.slu.se/765/1/queiroz_m_100114.pdf [2015-09-30]

Stadsbruk (2015a) *Om Stadsbruk*. Tillgänglig: <http://stadsbruk.se> [2015-08-30]

Stadsbruk (2015b) *Vill du odla?* Tillgänglig: <http://stadsbruk.se> [2015-08-30]

Steel, C. (2008) *Hungry City: How Food Shapes Our Lives*. London: Chatto & Windus.

UN (2010) *A message for World Habitat Day*. Tillgänglig: <http://www.un.org/en/events/habitatday/pdf/unhabitat2010.pdf> [2015-10-02]

Uppsala (2014) *Inspirationsguide för dig som vill odla i Uppsala*. Tillgänglig: <https://www.uppsala.se/contentassets/83b17ed652e74e2c9c6958360e616299/inspirationsguide2014.pdf> [2015-10-02]

Vinnova (2015) *Vår verksamhet*. Tillgänglig: <http://www.vinnova.se/sv/Var-verksamhet/> [2015-11-09]

Bildkällor:

1. Victory garden. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:PLANT_A_VICTORY_GARDEN._OUR_FOOD_IS_FIGHTING_-_NARA_-_513818.jpg

9

BILAGOR

BILAGA A

9.1. Intervjufrågor

Hur vill du att Botildenborg ska bli?

Vad har du för planer för din odlingsplats?

Ni som idag odlar på platsen, hjälper ni varandra eller samarbetar ni på något vis?

Om ja, hur?

Om inte, anser du att det vore bra med t.ex. en gemensam odlarförening eller något annat slags samarbete?

Vad skulle du tycka om en del av odlingsmarken i Botildenborg utvecklades till en matpark?

9.2. Sammanfattningen av intervjuerna

Framtidsvisioner

Hur vill du att Botildenborg ska bli?

Gemensamt i svaren är kopplingen mellan möten, mat och odling. Maten och odlingen ska också finnas nära befolkningen för ett lärande. Det som kommer fram är att mötesplatserna ska vara lättillgängliga och skuggiga för att åkrarna är så pass öppna.

Lena Friblick uttrycker sig så här om projektet: "En mötesplats för de goda mötena. De goda mötena handlar om möten mellan människor som annars inte skulle träffas. Där är maten och odlingen en viktig del. Det vi har jobbat med tidigare är att se hur vi kan jobba med mat som en metod för att skapa möten över gränser [...] maten sker inne i Botildenborg, med två olika kök, med matlagningsevent, men med koppling mot odlingen. Där du kan komma att ta del av odlingen, lära dig att odla, att skörda, att köpa från odlarna i Stadsbruk." Lena ville också ha en plats för barnen som besöker området att leka på. Isolde fortsätter: "Det är den här gemenskapen framför allt och på nåt sätt knyta an oss odlare med lokalbefolkningen av matintresset som finns. Att få

jordbruket lite närmare det vanliga folket."

Jag intervjuade Stella och Kajsa, två stadsodlare som odlar utanför området, i Hyllie. De ser gärna att Botildenborg kan fungera som ett högkvarter för hela Stadsbruk där faciliteter för restaurang, försäljning och förvaring kan finnas. Malmö stad menar också att Botildenborg ska fungera som en hub/centrum för Stadsbruk. Carlos fortsätter: "Mötesplatser för oss odlare, och sen därefter liksom om det skulle gå att få till den här byggnaden och renovera och så skulle det vara fantastiskt att ha det som en del där odlarna kan använda sig av det i form av allt till att byta om kläder till att ha en restaurang som man kan leverera grönsaker till en plats där man kan förbereda sin skörd och liksom så där och allt möjligt. Att skapa en koppling så vore jättefint."

Mattias och Patrik var inne på att det kan bli ett koncept för andra stadsodlingar i Sverige.

"Jag (Patrik) ser gärna att det blir en enda stor djungel där man komma och äta. Uppleva! Det är det som är så roligt att det är i staden. Att kunna uppleva det på riktigt. (Mattias) Det är inte många i skolan som vet hur man odlar en potatis. Det är inte många i Malmö som vet det och att kunna ha det centralt i Malmö är ju häftigt." Att platsen är stadsnära för att människor lätt kan ta sig dit, Göran uttrycker sig så här: "Jag tänker att det komma människor som besöker platsen, från andra delar av Malmö. En mötesplats, där det är litet och lagom. Det är stadsnära, med trafik. Det är en bra plats där man kan visa vad man kan göra."

Mattias Erikssons vision: "Jag hoppas att det utvecklas till ett sätt för folk att odla mer direkt utan så många mellanhänder och att odla ekologiskt till en lokal marknad som är mer medvetna om vad de vill ha och köpa. Och man skulle kunna odla kontraktso-

dlat också om det finns restauranger eller vissa offentliga eller privata inrättningar som har mycket behov av något visst specifikt som gör att man kan bli deras lokala och ekologiska leverantör av de produkter de vill ha.”

Odlingsplaner

Vad har du för planer för din odlingsplats?

Det finns en skillnad mellan de olika odlarna och det är hur långt de har kommit med sin verksamhet. Några använder platsen som ett experimenterande, ett sätt att lära sig att odla, till exempel Ida: ”Våra planer är än så länge ganska oklara måste jag säga. Vi försöker att steg för steg förstå hur vi ska bära oss åt, som nybörjare då. Vi vill ha en klar bild av vad vi vill, men det är för mycket information. Vi får ta det som det kommer. Vi vill att det ska vara så lättskött som möjligt.” Några andra har klara planer för försäljning. Försäljningen kan både vara av den sorten att kontraktsofodla till en restaurang eller liknande institution samt att sälja på marknader. Mattias och Patrik säger att deras grundidé är att göra deras restaurang Mockasin självförsörjande på grönsaker i den mån det går. Det har utökats till flera restauranger. Det finns en strävan att ha koppling mot lokalbefolkningen, och med den som köper deras varor. Carlos: ”Vi försöker alltid skipa mellanleder, antingen att stå på torg eller att vi säljer det direkt till restauranger. Det är viktigt för oss att ha den intima kontakten till dem vi säljer till.”

Det finns också en strävan om att utveckla odlingen i staden, se vad som är möjligt att odla och att det går att odla flera olika sorter, gärna ovanliga. Göran säger så här: För vår del är att testa nya grödor och att skapa en livskraftig jord. Testa andra speciella och annorlunda grödor [...] så är det ett visningsställe där man kan bli inspirerad av att komma och titta på. Lena ville prata om trädgården i Botildenberg: ”Vi kan mötas i trädgården. Vi kommer att ha restaurang och kafé. Uteservering på något sätt med någonstans att sitta och fika. Någonstans där barnen kan leka. Men att i trädgården bygga upp en infrastruktur för försäljning. Jag kan tänka mig när man kommer dit kommer man att tänka: Wow! Här tas mina grönsaker upp, man är nära sin leverans. Jag har länge haft

en idé om en global kryddträdgård i trädgården. Där man kan gå mellan kontinenter och plocka sina olika örter och kryddor för sin matlagning. Att i Botildenberg skapa olika rum i Botildenberg.”

Samarbeten

Ni som idag odlar på platsen, hjälper ni varandra eller samarbetar ni på något vis?

Om ja, hur?

Om inte, anser du att det vore bra med t.ex en gemensam odlarförening eller något annat slags samarbete?

Odlarna säger att det finns samarbeten, men att det alltid kan bli bättre. En av förutsättningarna för projektet är att hjälpa varandra. Idag finns det oklarheter kring vem som ansvarar för inköp och problematik med att vara en organisation med flera nivåer. Vem som ska göra det och hur det ska göras? ställer sig många av odlarna. Men det finns också en vilja att göra saker själva inom projektet, Carlos och Isolda: ”I många fall får vi odlare samarbeta för att ordna vissa problem eller frågor eller lösningar. Så att man inte alltid förlitar sig på en högre instans. Så från oss odlare och lägre ner så att vi kan samarbeta så att vi kan höja oss, det tror jag också är viktigt. Det som jag ser som ett samarbete, men som kanske inte är så officiellt, men bara när vi är så pratar vi mycket om odlingen och ger råd och tips till varandra.” Helen från Malmö stad säger så här: ”Odlarna ingår i Stadsbruks-projektet. De arrenderar marken från projektet och har skrivit avtal. De som odlar har eget företag/ingår i en ekonomisk förening och har planer att sälja sin skörd. Det är tänkt att vissa ska sälja sina produkter under namnet Stadsbruk till restaurang och kaféer i Malmö. Andra har redan hittat en säljkanal/marknad för sina produkter. Det finns ingen odlarförening men det finns regelbundna möte/träffar för odlare att informera om saker som händer och en möjlighet för odlare att ställa frågor till varandra och till projektet. Det finns redskap/maskiner som ägs av projektet som de får låna/hyra. Och de pratar med varandra så klart i fältet!”

Lena ville svara på vad Xenofilia får ut av att hjälpa odlarna och varför de satsar mycket pengar på projektet. Det är en stor risk att ta och hon menar att

odlarna inte kommer att kunna täcka upp kostnaderna för att driva projektet. Hennes tanke är: ”Därför ser jag att Stadsbruk måste generera ett värde där jag någonstans som företagare kan plocka ut och ta betalt för det. Då ser jag mycket i att man skapar en unik urban miljö som gör att folk vill komma dit, och då kan vi skapa evenemang som vi kan ta betalt för.”

Ideellt/kommersiellt

Odlarna och Helen från Malmö stad ställde sig alla positiva till Matparken, åsikter som ju fler desto bättre och mindre risk att saker blir stulna, men frågor som Hur ska det gå till? och Var ska den marken tas ifrån? kryper fram efter den första positiva reaktionen.

Göran tyckte att om det går att bedriva en kommersiell odling som genererar lokala arbeten, så kommer det alltid vara bättre än ideella föreningar. Då får du också det sociala på köpet. Lena ställde sig skeptisk: ”Många som odlar, är väldigt naiva vad gäller den ekonomiska hållbarheten. De tänker inte ekonomi, att det nästan är fult att tjäna pengar och att man ska jobba ideellt. Vad som händer när något är ideellt, så blir det ohållbart. Då bygger det på att vissa människor måste hålla på och ha lust. För att kunna vara uthållig, så måste du ha inte bara lust utan också ihållighet. Därför måste man se hur det i hållbarhet kan bli en vinning för alla. Och när man ser det att det kan bli en Matpark, att det kan bli en häftig grej som adderar något till Xenofilias koncept, då är det nästan som marknadsföring. Kan en Matpark vara något för att det är något socialt häftigt och bra för människor.”

9.3. Nedskrivna intervjuer

Ida Knutsson 20150527

1. Jag hoppas på att... gemensamma ytor och menar du också odlingsytor?? Jaha, helheten. Det jag skulle vilja ha är en plats där ytorna är lättillgängliga ytor för alla, där gemensamma ytor som känns lättillgängliga för samtliga. Jag och min odlingskompanjon spånade på att göra en egen liten mötesplats nära vår odling. Just för att den inte ska hamna i andra änden

av åkern. Det gör ingenting heller, det är inga jättestora ytor. Lättillgängligt och det bör finnas plats för många på en mötesplats. För jag tror att odlare vill hitta på något gemensamt, att odla och att äta någonting. Men också till att bjuda in, så det bör finnas plats för ganska många. Sen vad jag har uppmärksammat från tidigare odlare är att det är skönt att ha skuggiga platser. För om man står ute i solen och jobbar en dag, så är det. Man måste kunna vila sig i den gassande solen. Skuggiga områden, egentligen här och där. Jag och Monica odlar i mitten av Västra Skrävlinge, där finns en liten plätt med en ganska hög buske. Där funderar vi på om vi kunde göra något av det. Den där höga busken som kan ge skugga. Möjlighet till skugga. Utformning...

2. Vi är som sagt väldigt mycket nybörjare. Så vi försöker så lätt som möjligt och så lättöverskådligt som möjligt. Men så lätt som möjligt att odla. Jag personligen skulle vilja göra det lite mer mysigt, och lite mer så där varierande. Nu har vi nästan bara raker, som ser ganska tråkigt ut, men det är lättarbetat. Men jag skulle vilja variera det med en pallkragsliknande del med lite andra växter och lite variation. Våra planer... än så länge ganska oklara måste jag säga. Vi försöker att steg för steg förstå hur vi ska bära oss åt, som nybörjare då. Vi vill ha en klar bild av vad vi vill, men det är för mycket information. Vi får ta det som det kommer. Vi vill att det ska vara så lättskött som möjligt.

3. Vi samarbetar jag och Monica. Vi har pratat med de andra odlarna om att samarbeta. Att vattna, och att rensa ogräs. Än så länge... de flesta är mycket så i början. Vi är lite senare vi i Västra Skrävlinge än Botildenborg, de har haft området längre och så. Än så länge... jo, vi har lånat varandras grejer. Vi har fler planer, jag hoppas att vi kan hjälpa varandra ännu mer. Jag tror alla har en vilja att samarbeta också. Samarbete finns, men mer planer än vad som faktiskt har gjorts.

4. Skulle det innebära att folk i närheten kan sätta något på en tom jordplätt eller hur organiserat kan det vara? Det skulle vara en jättebra idé. Att få med folk i området. Engagera folk och göra de mer nyfikna om hela projektet, om odlingarna. Vi har talat mycket om... stöldrisk, risk för att det blir vandaliserat. För om man får med sig lite mer folk i området kan det motverka att sånt händer. De boende blir

mer uppmärksamma om vad som händer, fler vet om vad det handlar om. Ju närmare man står, desto mindre är risken för att vilja förstöra. Så dels riskeliminering eventuellt. Det skulle vara jättekul att engagera folk i närheten. Ju mer folk som är där och som är engagerade desto bättre är det. Kommersiellt sett tänker jag mig också att det vore bra, också igen desto fler som vet om det. Minimarknad, där man säljer sina saker på plats. Ur egenintressessyfte tror jag det finns mycket att hämta och att boende i närheten som bor i lägenheter kan odla till sitt eget hem.

Mattias Langryd Patrik Pålsson. 20150527

Det får gärna bli ett bra koncept och att föröka upp det i andra städer. Jag (Patrik) ser gärna att det blir en enda stor djungel där man komma och äta. Uppleva! Det är det som är så roligt att det är i staden. Att kunna uppleva det på riktigt. Det är inte många i skolan som vet hur man odlar en potatis. Det är inte många i Malmö som vet det och att kunna ha det centralt i Malmö är ju häftigt. Sen används området inte, det ligger i träda. Så det är ett jättebra alternativ, att det inte är oanvänt. Folk som vill använda marken. Det är fantastiskt att man har kommit på det. Typ ish. Sen får det gärna bli helt sjukt. Det får gärna bli en riktig borg igen. Det hade varit läckert. Planen från början var som sagt att odla grönsaker och att försörja en restaurang. Att göra en restaurang självförsörjande, i den mån det går, i växtväg. Men nu har det blivit lite större och fler restauranger. Vi tänker som så, att det ska bli ett rum. Vi ska kunna ta dit kockar till exempel, där de kan skriva sina menyer och titta på grönsaker. Lite sånt. Vi designar det efter det också. Restaurang Mockasin.

Ja, vi samarbetar. Håller koll på att inget har blåst bort, vi lånar grejer av varandra. Vi har pratat om att ha ett vattningsschema och så. Om jag åker bort: Kan ni hålla koll på mina blommor? Ju fler desto roligare. Sen drack vi vin igår kväll. Det var skitnajs! Försöker att få det lite mer tillsammans. På alla möjliga sätt. Som kunskap, hur ska man sätta det här? och så snackar man lite. Men det finns hundra svar. Alla kan relatera till tio olika artiklar. Det är rätt kul att få ett mellanvärde och så.

Klockrent! Absolut! Jag vill ha en matdjungel, att om du går in. Allt du ser kan du äta, inget crap! Så fint är

okej, men det ska gå att använda det till något, inte bara att titta på det. Att kaka eller dofta eller bara att pynta upp en garnityr till en rätt liksom. Låt det gå bananas därute säger jag bara liksom. Matpark, en jättebra idé. Sen finns det mycket runt om kring, hur fungerar det praktiskt. Men det är en helt annan fråga liksom. Men sen finns det kommersiella, privata odlingar som man måste hålla isär också. Men det går att lösa. Det ligger lite tankeverksamhet. Sen ligger Stadsbruk bakom, det är deras organisationsansvar där då.

Mattias Eriksson. 20150527

Nämen, jag hoppas att det utvecklas till ett sätt för folk att odla mer direkt utan så många mellanhänder och att odla ekologiskt till en lokal marknad som är mer medvetna om vad de vill ha och köpa. Och man skulle kunna odla kontraktsodlat också om det finns restauranger eller vissa offentliga eller privata inrättningar som har mycket behov av något visst specifikt som gör att man kan bli deras lokala och ekologiska leverantör av de produkter de vill ha.

Jag odlar jordärtskockor för försäljning till institutioner och restauranger eller marknadsförsäljning. Sen dahlior, samma sak där. Kan jag inte sälja de som snittblommor får jag sälja dem som knölar, för försäljning i mindre butiker eller här i området. Jag vill gärna se att man får avkastning för det lokalt. Gärna bostadsrättsföreningar som finns här i området. Det kan vara stadsförsköningsprojekt eller vad som helst. Då gäller det både plantorna och rötterna som sådana, snittblommorna. Förhoppningsvis bara lokal försäljning. Sen är det pioner. Jag har alltså två tredjedelar icke ätbart. En tredjedel ätbart. Men pionerna är tänkta som ett experiment, att få se om det finns avsättning för dem i stadsdelsprojekt. Socialt, för att försköna, det handlar om försköning. Och bostadsrättsföreningar och stadsägare, som kan ingå i sådana här projekt och ha lite högre ambition kring försköna sin omgivning och inte bara sin egna lilla husträdgård. Nästan varje bostadsbolag har en social vision. Däri kan försköning eller att ta hand om växter fungera ganska bra i det konceptet tänker jag.

Det vill vi nog göra, men vi har inte kommit igång så mycket. Men som det är nu, kan vi inte påstå att vi gör det. Vi har nog ställt krav på liksom Stadsbruk

om att vi vill ha ett inköp av till exempel en transportcykel eller slang. Då blir det alltid en diskussion kring om det här ska ingå i en grundavgift, som man kan hyra. Då kommer nästa fråga, vad kommer det att kosta? Allt det här ligger i luften och då hämmar det lite från att istället ta det i egna händer eller att göra det med någon annan. Ska inte vi tre hyra ett marknadsstånd, en cykel eller en vattenslang och så delar vi på det. Det hänger lite hur var ansvaret ligger, ansvaret är ens eget, men det kan komma en lösning som är subventionerad och rent ekonomiskt är bättre än om man bara tar tag i skiten. Kosta vad det kostar, så köper man det själv. Där befinner vi oss nu.

Ja, jag säger det. Låt tusen blommor blomma, som Mao sade. Det får gärna vara en matpark här. Jag ser den här kommersiella biten, man gör saker riktigt bra om man kan ingå i en ekonomisk kontext. Då blir den automatiskt bra på det sociala planet också. På alla möjliga vis. Psykologiska, sociologiskt, du vet personlighetsmässigt på alla sätt. Men om... En sån gemenskap går att skapa i en icke-kommersiell sammanhang. Och då är det säkert mycket lättare att få det trevligt, men då ser jag hellre en väldigt lösning. Att göra om det till odlingslotten i Malmö stads regi, och då anmäler man sitt intresse för en odlingslott. Att inte göra det mer komplicerat än så. Men sen om staden vill eller någon annan enskild om att ha någon idé om att ha något ytterligare än individuella odlingar. Gemensam marknad eller whatever. Absolut varför inte. Jag är inte helt familjär i begreppet matpark. Om det innebär något mindre eller om det är ett koncept som innehåller något mer än att odla på sin odlingslott.

Carlos Rojas och Isolde Broekmans. 20150529
Personligen så vill jag att om vi bara tittar på Botildenberg på odlingen, vill jag att det ska vara en plats där odlingen kommer först med gemenskapen av att odla och så. Mötesplatser för oss odlare, och sen därefter liksom om det skulle gå att få till den här byggnaden och renovera och så skulle det vara fantastiskt att ha det som en del där odlarna kan använda sig av det i form av allt till att byta om kläder till att ha en restaurang som man kan leverera grönsaker till en plats där man kan förbereda sin skörd och liksom så där och allt möjligt. Att skapa en

koppling så vore jättefint. (Isolde): För mig är det också jätteviktigt att det blir en mötesplats för Malmöbor helt enkelt. Som kommer förbi för att leta efter en sallad och att betala en liten peng för det. Det jag skulle vilja se här är att vi bor ihop, att vi förser de som bor närmast med mat. Speciellt om de som går på moskén, skulle det vara väldigt intressant att om de skulle komma till oss istället för att bara gå förbi. Det på nåt sätt, att kunna skapa gemenskap. Det är den här gemenskapen framför allt och på nåt sätt knyta an oss odlare med lokalbefolkningen av matintresset som finns. Att få jordbruket lite närmare det vanliga folket.

Stora planer. Vi odlar nu vitlök med Happy onion på 1400 kvm ungefär och tanken är att kunna odla många sorters grönsaker, och inte bara de vanliga. Utan också blommor, snittblommor framförallt. Inte riktigt bara att bli en storsäljare av vitlök, men mer att på en liten plats ha många sorter att kunna sälja också. Det är väl det att odla för andra, vi har precis startat en ekonomisk förening, vi tre tillsammans som heter Happy onion där vi gärna kan utveckla odlandet i det urbana. Vi har även, vi har faktiskt breddat oss och nu har vi ett uppdrag för ett hotell också. Att pimpa och inreda deras terrass, de kommer att få en egen grönsaksodling där uppe som kan användas av hotellet. Den kan serveras i frukostbuffén. Inte bara att se det som stadsodling det som vi gör här ute. För det finns andra sätt. Sen är det mycket att vi vill ha så nära kontakt med privatpersoner. Vi försöker alltid skipa mellanleder, antingen att stå på torg eller att vi säljer det direkt till restauranger. Det är viktigt för oss att ha den intima kontakten till dem vi säljer till. Att känna sig trygga med oss och vårt koncept att odla och så. För att det ska vara genuint och hantverksmässigt.

Ehh, um. Men det gör vi, vi som började förra året var här på Botildenberg och då var vi några stycken och hjälptes väl åt lite så där på vissa punkter, men det kan alltid förbättras och så där. Jag tror att vi kommer att samarbeta bättre, jag tror många har tankar kring det här, och en gemensam nämnare är att man ska samarbeta och hjälpas åt så dära. Nu har vi börjat se nu också med Garden Show, där de har byggt en egen balkongträdgård, och då har man hjälpts åt och samarbetat. Det är bara en del av det första steget i det. Jag tror vi kommer att få se ett

större samarbete. Jag tror också att även fast projektet är till för oss odlare, hjälper de oss väldigt mycket. I många fall får vi odlare samarbeta för att ordna vissa problem eller frågor eller lösningar. Så att man inte alltid förlitar sig på en högre instans. Så från oss odlare och lägre ner så att vi kan samarbeta så att vi kan höja oss, det tror jag också är viktigt. Det som jag ser som ett samarbete, men som kanske inte är så officiellt, men bara när vi är så pratar vi mycket om odlingen och ger råd och tips till varandra. Det tycker jag om. Det är också att hjälpa varandra, det är inte officiellt och står inte på papper. När vi får hjälp med vattning när vi inte är här. Ja, visst, det behöver tid också. Innan vi känner varandra, får se vad, jag kan tänka mig att det blir bättre dag för dag. Speciellt när vi vattnar för varandra. Det är viktigt att vi gör, så att vi inte själv är för gemenskap, inte bara de runt om kring oss, vi här har varandra har en gemenskap (om inte kunderna skulle komma), det tycker jag är väldigt viktigt. Det är också därför man kommer hit, för att träffa de andra, inte för att ha konkurrens sinsemellan. Det hoppas inte jag.

Vad säger du, en del? Det tror jag är en bra idé att kunna knyta an till lokalbefolkningen, Matpark som ni kallar det. Det tror jag är nyttigt här i Botildenberg och Västra Skrävlinge, det är väldigt segregerade områden. Det tror jag skulle fungera fint. Sen beror det helt på hur det ska utformas, och hur det blir, vem som tar ansvaret. Det är alltid bra med såna initiativ, sen hur det styrs, det beror också på. För jag, om den kommer, var ska den marken tas ifrån från all mark här när marken används av andra odlare. Det är en intressant fråga för att se vem som släpper ifrån sig den, när vi kanske är beroende av den. För vi vill odla och sälja. Tanken tycker jag om, som sagt, ju bättre koppling mot det lokala, desto tryggare blir platsen också. Samtidigt är det väldigt viktigt att det blir organiserat också, att det är någon som är ansvarig. Om det är någon från oss, eller från Stadsbruk eller någon som bor här, det spelar ingen roll. Men någon måste vara ansvarig, att styra lite. Viktigt, måste det komma ifrån de som bor här, visst kan vi komma med förslag, men om de inte är riktigt intresserade av att odla, så vet jag inte hur man ska lyckas, men om man gör det, kan jag tänka mig att hjälpa till utan att tjäna pengar på det. Ofta landar stora idéer, men som ingen organiserar, det är det

som behöver. Det har vi sett i Växjö, att de har Ekobacken. Det är folk som bor omkring som odlar där, men det behövs någon som har koll och är på plats även om de äger marken var det viktigt att säga till: Nu är det dags att rensa ogräs, annars kommer det att bli kaos här. Såna grejer.

Stella Irskog och Kajsa Lindell. 20150528

Att bli en samlingsplats, där man samlas. Där vi har odlat(Hyllie) har det varit ganska tomt hittills, det har inte varit den där gemenskapen inte riktigt ännu med de andra odlarna. Men det kanske beror på att vi har varit där olika tider också. Botildenberg i sig är ju svårt, men någon slags. Att det ska finnas faciliteter, kanske att man kan ha en lagringsplats, eller en plats att ha marknader. Man kan sälja sina produkter. Man har pratat om att det ska finnas kylmöjligheter, tillagningsmöjligheter, även för sina produkter. Det hade varit roligt att kunna göra tillsammans, tänkte jag. Det går inte att göra ute på odlingsplatsen, bra att ha ett hus.

Det ska växa jättemycket, haha. Vi är ute i Hyllie, och vi har en massa planer där ute också. Vi vill gärna se att det blir en plats där man kan ha gårdsförsäljning. Där folk kan komma, och då kan man komma och handla på plats. Nu är det lite off. Men det finns bra möjligheter. Nära ett stort köpcentrum, om man kunde slussa ner folk till oss. Mer häng där också, för odlarna och för de boende i området som ska ha sina odlingslådor. Det har de börjat med lite smått. Jag tänker mig Hyllie, att här odlar vi och här kan vi handla. När vi i så fall är på Botildenberg kan vi göra mer än det. Det är på nåt sätt högkvarteret. Där kan man koka sina syltar. Det är lite mer spontant i Hyllie, det skulle vara kul att om man ser någon där kan man gå dit och handla. Botildenberg är lite mer bemannat.

Ja, det gör vi. Så gott det går, det har ju inte varit så många att samarbeta med än. Vi ska ju göra.. Det är så nytt där, det är bara vi och en till. Det är i princip han vi har träffat. De andra är inte igång än. Vi har pratat om att göra gemensamma inköp, att hjälpas åt att vattna och så där. - Har ni något samarbete med Botildenberg? - Inte odlarna, men vi åker dit för att hämta grejer. Man snackar med dem, man vet vilka vissa är. Allmänt prat. Det är svårt när det är så olika platser.

Det låter väl trevligt. Lätt för oss att säga när vi inte är där. Jag vet inte. Det kan vara bra att blanda både ideella och kommersiella delar. Jag tänker också att man kan utveckla mycket intresse om folk odlar tillsammans. Jag tänker mig att de som är engagerade i den ideella föreningen är odlingsintresserade. Sen är det alltid bra att ha mer folk på platsen, ju fler människor som bryr sig om platsen desto bättre är det. Då tänker jag på skadegörelse, stölder och så.

Lena. 20150527

1. En mötesplats för de goda mötena. De goda mötena handlar om möten mellan människor som annars inte skulle träffas. Där är maten och odlingen en viktig del. Det vi har jobbat med tidigare är att se hur vi kan jobba med mat som en metod för att skapa möten över gränser. Näringsliv och boenden, folk som kommer från olika delar av Malmö. Olika socioekonomiska grupper. Det tror jag vi än mer kan göra i Botildenburg. Där vi använder maten och där vi också använder odlingen. Det är min vision. Där vi kan addera det till debatter om utbildning och så vidare. Maten sker inne i Botildenburg, med två olika kök, med matlagningsevent, men med koppling mot odlingen. Där du kan komma att ta del av odlingen, lära dig att odla, att skörda, att köpa från odlarna i Stadsbruk. Du kan prenumerera på din grönsakslåda varje vecka. Du hämtar ut din matlåda när vi onsdagar har halalpub. Vision för Botildenburg är en prunkande mötesplats för de goda mötena.

2. Trädgården inne i Botildenburg. Hur kan den bidra till de goda mötena? Vi kan mötas i trädgården. Vi kommer att ha restaurang och café. Uteservering på något sätt med någonstans att sitta och fika. Någonstans där barnen kan leka. Men att i trädgården bygga upp en infrastruktur för försäljning. Jag kan tänka mig när man kommer dit kommer man att tänka: Wow! Här tas mina grönsaker upp, man är nära sin leverans. Jag har länge haft en idé om en global kryddträdgård i trädgården. Där man kan gå mellan kontinenter och plocka sina olika örter och kryddor för sin matlagning. Att i Botildenburg skapa olika rum i Botildenburg. Kommer du och har konferens med ditt företag i Botildenburg kanske du köper till Kryddor från Rosengårds kryddvandring eller ett annat event där du skördar dina kryddor för att äta

dem. Möjligheter för att äta.

Möjlighet för en global kryddträdgård. Själva hanteringen av grönsaker.

3. Vad får vi (Xenofilia) ut av att vi hjälper dem? För att det är vi gör, är att ta oerhörda risker för att någon annan ska tjäna pengar. Vi satsar ungefär 2 miljoner. Varför gör vi det överhuvudtaget? Då tänker jag, vad vi kan göra är att skapa en unik plats, en unik miljö, där odlare kommer och odlare tjänar pengar, så skapar vi en miljö. När man kommer ut dit, så handlar man av Sami och Micke, och de odlar det. Då får vi tillgång av deras grönsaker vid Botildenburg, tillgång till en odlingsmiljö, där vi kan gå ut och titta på odlingen för att få en fond där vi kan utveckla event och möjligheter, men framförallt att skapa den här bubblan. Man vill vara en del av den här bubblan, man vill vara en del av Stadsbruk. Man vill ingå i den helheten. Vad kan Stadsbruk ge för värden åt Xenofilia? Det är att skapa den unika platsen, och det kan i sin tur ge intäkter i att folk vill komma till restaurangen eller förlägga sin konferens, att man vill göra en utbildning och att vi kan göra tjänster som har med mat och trädgård. Det man har i vågskålen är att jag tror inte att vi kommer att tjäna pengar på odlarna. Det kommer att vara ett ständigt förlusthåll, så måste hitta andra sätt att få in pengar på. Nu har vi gjort en investering på grejer på 750000 kr, det kommer ta en väldig tid innan det kommer att stå på plus minus 0. Nu håller vi på att titta på distributionskedjan, kylrum och lagring, vi är uppe i investeringar på flera miljoner och vem ska betala det? Den lilla odlaren, som säljer sin vitlök för 20 kr på torget, det är klart att de får betala en del av det, men de kommer inte att kunna betala allt. Därför ser jag att Stadsbruk måste generera ett värde där jag någonstans som företagare kan plocka ut och betala det. Då ser jag mycket i att man skapar en unik urban miljö som gör att folk vill komma dit och då kan vi skapa evenemang som vi kan ta betalt för. Då får vi se om den här affärsidén kommer att fungera, annars kommer vi att gå i konkurs.

4. Jag har inte sett att det ska finnas en Matpark, men jag har sett att folk ska få komma och vara en del av odlingen, och att man ska kunna använda vissa delar. Man måste också ha en ekonomisk hållbarhet.

Projekt som enskifteshagen, de går bara i ett eller två år, för att folk går in med en entusiasm. Många som odlar, är väldigt naiva vad gäller den ekonomiska hållbarheten. De tänker inte ekonomi, att det nästan är fult att tjäna pengar och att man ska jobba ideellt. Vad som händer när något är ideellt, så blir det ohållbart. Då bygger det på att vissa människor måste hålla på och ha lust. För att kunna vara uthållig, så måste du ha inte bara lust utan också ihållighet. Därför måste man se hur det i hållbarhet kan bli en vinning för alla. Och när man ser det att det kan bli en Matpark, att det kan bli en häftig grej som adderar något till Xenofilias koncept, då är det nästan som marknadsföring. Kan en Matpark vara något för att det är något socialt häftigt och bra för människor. Så att folk kan komma och köpa en kaffe latte för 35 kr, så att vi kan gå runt och betalar marken som Matparken är på. Var får man in ekonomin? Sen är det så att om något är gratis, så kan man inte skapa arbetstillfällen. Jag tror folk vill komma ur sin sociala otrygghet och att kunna tjäna. Då tycker jag att det är bättre att odla och att de som odlar tjänar pengar, att skapa ett arbete. Att frigöra sig från och att vara tvingad att gå på det sociala, att vara tvingad av att ha ett ok av samhällets kontroll. Jag tycker att det är mer lockande att kränga mat jävligt dyrt och skapa arbetstillfällen än att ha det gratis och inte få någon långsiktighet i det. Det kan vara en del för att skapa en rolig del, för att skapa en miljö, men det är inget för mig att ha en ambition att folk ska kunna plocka saker gratis. Då vidmakthåller man ett beroende. Jag är mot sådana grejer i utsatta områden. Så länge det är gratis, så skapas ingen lokal ekonomi.

Göran 20150528

Jag tänker att det komma människor som besöker platsen, från andra delar av Malmö. En mötesplats, där det är litet och lagom.. Det är stadsnära, med trafik. Det är en bra plats där man kan visa vad man kan göra. Med trädgårdsodling och så. Nära staden, nära stora bostadsområden. Rosengård bor det 20000 invånare, det är lika mycket som stora bostadsområden i Stockholm och Göteborg. För vår del är att testa nya grödor och att skapa en livskraftig jord. Testa andra speciella och annorlunda grödor, får se hur mycket vi hinner med i år. För som odlare är det målet. Och vad det gäller som kringgre-

jer, så är det ett visningsställe där man kan bli inspirerad av att komma och titta på.

Det stämmer inte helt med odlarfrågan. Men. Allting försöker vi samarbeta så bra som möjligt så att det blir så bra som möjligt. Det är en del av Stadsbruk, att vi försöker att involvera odlare att hjälpa till 4 timmar i månaden. Och att göra någonting. Sedan köper vi gemensamma grejer. Sedan är det målet också med en odlingsplats, att kunna ha träffar med odlarna och så där.

Vad är det för något? Det låter väldigt mycket Uppsala. Den heter väl till och med Matparken? Då jag vet hur det har rullat på i Matparken, så vill jag att alla som håller på i Matparken har en vettig försörjning. Där jobbar de ideellt, alla! Då är det stentufft. Då måste någon drivande dra i saker för att det ska hända. Då tror jag att en Matpark, det är helt hur man definierar en matpark också ju.

men om det skulle vara en del där lokalbefolkningen kan odla då?- jaha, du menar så. Då är det lite konstigt vid Botildenborg, för där finns en av Malmös största koloniträdgårdsområden. Där är det stor sammanhållning också.

Helen, Malmö stad. 20150520

1 Hur vill du att Botildenborg ska utvecklas?

Tanken är att själva huset ska vara en sorts hub/ centrum för odlingsaktiviteter och kringtjänster/ kringaktiviteter i området. Just nu söks det medel för att förverkliga planer, hoppas det kommer igång under loppet av Stadsbruk projektet.

2 De som idag odlar på platsen, hjälper de varandra eller samarbetar de på något vis?

Odlare ingår i stadsbruk projektet. De arrenderar marken från projektet och har skrivit avtal. De som odlar har eget företag/ingår i en ekonomisk förening och har planer att sälja sin skörd. Det är tänkt att vissa sälja sina produkter under stadsbruks namn till restaurang och kaféer i Malmö. Andra har redan hittat en säljkanal/marknad för sina produkter. Det finns ingen odlarförening men det finns regelbundna möte/träffar för odlare att informera om saker som händer och en möjlighet för odlare att ställa frågor till varandra och till projektet. Det finns redskap/ maskiner som ägs av projektet som de får låna/hyra. Och de pratar med varandra så klart i fältet!

- Om ja, hur?

- Om inte, anser du att det vore bra med t.ex en gemensam odlarförening eller något annat slags samarbete?

3. Vad skulle du tycka om en del av odlingsmarken i Botildenborg utvecklades till en matpark?

Det är ett spännande koncept. Det kan vara en möjlighet att lyfta verksamheten och vikten av mat och kunskap av odling till en bredare publik, men kostnader måste täcks så man hade fått utforska möjligheter av sponsring, projektmedel osv.